

СТРАТЕГИЈА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ ОПШТИНЕ ВРШАЦ

Вршац, септембар 2014. године

САДРЖАЈ

Одељак 1	Увод
	1.1 Уводна реч Председника
	1.2 Општински Одбор за социјалну политику
Одељак 1	Визија
Одељак 2	Мисија
Одељак 3	Принципи и вредности
Одељак 4	Контекст
Одељак 5	Стратешка сврха и циљеви
	5.1 SWOT Анализа
	5.2 Стратешки циљеви
	5.3 Постигнути резултати из стратегије 2007- 2012.
Одељак 6	Одељци о приоритетима и циљним групама
	6.1 Деца и млади
	6.2 Стара лица
	6.3 Особе са инвалидитетом (ОСИ)
	6.4 Све социјалне категорије жртве насиља
	6.5 Интерно расељена и избегла лица
	6.6 Роми
	6.7 Породице палијативних и психијатријских пацијената и друге маргинализоване групе
	6.8 Незапослени
	6.9 Једнородитељске и породице са проблемима у функционисању
Одељак 7	Аранжмани за имплементацију
Одељак 8	Праћење и евалуација
Одељак 9	Јавна расправа
Анекс 1	Акциони планови 2014 - 2020.
	- Стратешки циљ 1. Развој локалних капацитета
	- Стратешки циљ 2. Развој међуопштинских услуга
	- Стратешки циљ 3. Општинске услуге

У В О Д

1.1 Уводна реч Председника општине

Поштовани суграђани и суграђанке,
Живимо у време у којем социјалне потребе грађана и могућности друштвеног система нису пропорционалне. Буџетска средства Општине Вршац предвиђена за помоћ и подршку социјалним потребама појединца, породица, организација које се баве унапређењем свакодневног живота осетљивих и рањивих групација становништва, су због тога усмерена искључиво по принципу приоритета.

Усвајањем и применом Стратегије, Општина Вршац иде у сусрет потребама грађана на начин који је препознат као могући на локалном нивоу. Општина је најбољи дијагностичар социјалних потреба својих грађана и до сада смо настојали да све предузете активности, буду само мали кораци ка утврђивању модела социјалне заштите на општинском нивоу. Овај документ дефинише и операционализује будуће кораке који ће поменути модел учинити ефикаснијим и доступнијим за најосетљивије категорије грађана. Посебно смо у изради плана развоја социјалне заштите имали у виду контекст рестриктивног буџета тако да и планиране активности спадају у домен „теорије могућег“, будући да не излазе из оквира већ планираних средстава.

Локална самоуправа је у сарадњи са Центром за социјални рад, Геронтолошким центром, Специјалном неуропсихијатријском болницом, домом здравља, здравственим центром, школским и предшколским установама, невладиним сектором, Фондацијом Хемофарм и другим партнерима реализовала низ активности у циљу препознавања проблема својих суграђана, са циљем да се они реше на најбезболнији и најбржи начин.

Усвојене националне стратегије Р. Србије из области социјалне политике и социјалне заштите налажу децентрализацију у тим областима што условљава израду локалне стратегије у складу са сопственим способностима и могућностима.

Општина Вршац је препознала потребу регионалног организовања социјалне заштите на постојећим капацитетима са циљем јачања регионалних и општинских капацитета социјалне заштите, кроз успостављање партнерских и сарадничких односа, акционог планирања социјалне заштите, успостављање нових структура односа и одлучивања о социјалним потребама становништва у региону.

Стратегијом социјалне заштите општине Вршац дефинисани су проблеми становништва у области социјалне заштите, као и мере за њихово решавање у намери да социјално угрожене категорије становника општине Вршац добију адекватну помоћ и заштиту.

Применом овог документа, Општини су доступни домаћи и фондови Европске уније за аплицирање и доступност значајних финансијских средства. Вршац и његови грађани добијају могућност да, применом савремених модела и стандарда социјалне заштите на локалном нивоу као и увођењем нових социјалних услуга, унапреде социјалну сигурност, посебно осетљивих група грађана/ки, чиме ће се побољшати квалитет њиховог живота и остварити амбијент једнаких могућности за све у складу са вредностима достојанственог и хуманог живота.

Стратегија је документ који нуди многа решења, али још више отвара могућности у партиципирању свих грађана и социјалних актера у мапирању социјалних проблема и дефинисању социјалних одговора.

Позивам вас да својим идејама, знањима и искуством дате активан допринос у стварању амбијента у коме у општини Вршац неће бити невидљивих грађана којима је помоћ потребна.

**Председник општине
Чедомир Живковић**

1.2. ОПШТИНСКИ ОДБОР/САВЕТ ЗА СОЦИЈАЛНУ ПОЛИТИКУ

Одлуком председника Општине Вршац, 26.05. 2014. године формиран је Општински Одбор за социјалну политику Општине Вршац, и то као саветодавно тело председника Општине.

Циљ оснивања Општинског Одбора за социјалну политику је јачање социјалне политике на општинском нивоу и промовисање ефикасних и делотворних мера у области социјалне политике, заснованих на стварању тематских партнерстава између институција и цивилног сектора, које ће значајно утицати на стварање општинске стратегије за смањење сиромаштва, неједнакости и социјалне искључености.

Општински Одбор за социјалну политику општине Вршац чини 13 чланова представника ресорних сектора:

СЕКТОР	Ред Бр	Члан одбора	
		Име и презиме	Институција
ЛОКАЛНА САМОУПРАВА	1	Драган Петровић	Општина Вршац
	2	Саша Живковић	Општина Вршац
СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА	3	Директор ЦСР Вршац	Центар за социјални рад Вршац
	4	Директор Геронтолошког центра Вршац	Геронтолошки центар Вршац
ЗДРАВСТВО	5	Директор Дома здравља Вршац	Дом здравља
	6	Директор СНПБ „Др. Славољуб Бакаловић „Вршац	СНПБ „Др. Славољуб Бакаловић „Вршац
ЗАПОШЉАВАЊЕ	7	Виолета Аћимовић	НСЗ филијала Вршац
ПРОСВЕТА	8	Директор ОШ „Јелена Варјашки“	ОШ «Јелена Варјашки»
	9	Директор ОШ „Паја Јовановић“	ОШ „Паја Јовановић“
ЦИВИЛНИ СЕКТОР	10	Урош Недић	АГ «Импулс»
	11	Милена Јанковић	Удужење грађаа оболелих од мултипласклерозе
	12	Бошко Митрашаиновић	Црвени крст Вршац
	13	Драган Виторовић	Удружење параплегичара Вршац

Председавајући Општинског Одбора за социјалну политику дипл. соц. радник- спец Драган Петровић је представник локалне самоуправе, чија је улога да обезбеди континуитет у раду Одбора и умрежавање свих релевантних актера из области социјалне политике на локалном нивоу. Стратегија развоја социјалне заштите општине Вршац представља први интегрални документ и план у области социјалне заштите. Фокус Стратегије

је дефинисање социјалне функције општине Вршац у складу са надлежностима, потребама и могућностима. Постављен је задатак да се презентује мапа социјалних проблема и потреба грађана/ки Вршца с једне, као и досадашњи резултати у развијању социјалних услуга, мера и облика заштите, стратешка опредељења и циљеви развоја ове области у периоду од 2014-2020. године, с друге стране искључиво са циљем да се пронађе оптимални одговор локалне самоуправе на социјалне потребе грађана/ки. Стратегија је процес који усвајањем овог документа није, нити може бити завршен, будући да је реч о живој материји која се креира искључиво на основу актуелних и приоритетних социјалних потреба грађана/ки.

Захваљујемо се свим учесницима/цама радних тимова у изради Стратегије развоја социјалне заштите општине Вршац на професионалном односу и доприносу, посебно имајући у виду да је њихов целокупан рад био волонтерски, без надокнаде.

„ВРШАЦ – ЕУРО РЕГИЈА“

ВИЗИЈА

Општину Вршац до 2020. видимо као регионални привредни, социјални и образовно - универзитетски центар. Општину која обезбеђује услове за активан однос грађана/ки и представника релевантних институција, у којој је успостављена и развијена интегрална социјална заштита, унапређена социјална сигурност свих социјално угрожених категорија становништва, посебно осетљивих група грађана/ки, и отворен амбијенат једнаких могућности за све.

МИСИЈА

Подстицањем кооперативних иницијатива (технолошког парка) у региону, утицаће се на привредни раст и смањење незапослености, као основним предусловима за смањење сиромаштва и стварање економске основе за квалитетно и адекватно пружање социјалних услуга, грађана у стању социјалне потребе.

Лидерску улогу ће имати локална самоуправа и ресорске институције, кроз партнерски рад у оквиру општинског одбора и активно укључивање грађана/ки(корисника/ца) посебно осетљивих – рањивих група који се налазе у стању социјалне потребе у локалној заједници и то у директној корелацији са унапређењем партнерства јавног, цивилног и приватног сектора кроз развијање и пружање услуга социјалне заштите.

ПРИНЦИПИ И ВРЕДНОСТИ

Израда овог документа је резултат потребе општинске управе да се сагледају проблеми, капацитети, правци и могућности развоја социјалне заштите на подручју општине Вршац. Последњих година социјална политика општине Вршац у пракси већ примењује стратешке циљеве постављене Стратегијом социјалне заштите општине Вршац од 2007 – 2012. године. Тај развојни правац социјалне политике у пракси општине Вршац неопходно је кориговати и реализовати на ефикасан и оптималан начин уз коришћење свих расположивих и нових -успостављених капацитета.

Циљ Стратегије је унапређење постојећих и изградња нових капацитета/актера социјалне заштите као пружалаца социјалних услуга на локалном нивоу.

Задаци овог документа су: обезбеђивање усклађености примене и континуитета Стратегије развоја општине Вршац, фискална подршка примени националне Стратегије развоја социјалне заштите и фискална децентрализација, подршка реформи социјалне заштите, Закона о социјалној заштити у области стандарда, инспекције, супервизије, лиценцирања и акредитације и подршка планирању социјалне заштите.

Планирање социјалне заштите, у складу са развијеним системима као и примерима добре праксе, треба да буде усмерено на креирању оптималног окружења за све осетљиве социјалне групе у складу са принципима и вредностима садржаним у Стратегији развоја социјалне заштите општине Вршац.

ПРИНЦИПИ И ВРЕДНОСТИ на којима се заснива стратегија

- **Најбољи интерес корисника** – Пружати услуге које су у највећем степену усаглашене са потребама корисника уз поштовање људских права и достојанства;
- **Доступност услуга корисницима** – Обезбеђивати услове и развијати услуге да грађани своје потребе приоритетно задовољавају у средини у којој живе, на локалном нивоу;
- **Најмање рестриктивно окружење** – Пружати подршку разноврсним услугама приоритетно у природном окружењу, уз избор услуга које су за корисника најмање рестриктивне;
- **Партиципација, одговорност и самосталност корисника** – обезбедити учешће корисника у доношењу одлука о начину задовољавања његових потреба и одговорност за избор и коришћење сопствених потенцијала; пружати подршку кориснику за активирање потенцијала за самостално задовољавање потреба, продуктиван живот у заједници и предупређивање зависности од социјалних служби;
- **Континуитет заштите и могућност избора услуга и пружаоца услуга јавног невладиног и приватног сектора** – Развијати разноврсне услуге у оквиру јавног, невладиног и приватног сектора. Кориснику се благовремено пружа могућност коришћења одговарајуће услуге, у континуитету и потребном трајању;
- **Човек у стању социјалне потребе у фокусу деловања** – Стварати услове за самосталан живот и рад лица која се налазе у стању социјалне потребе или за њихово активирање у складу са способностима;
- **Сензибилисана средина и корисници** – Стварати систем перманентног информисања и едуковања грађана о правима из области социјалне и породично правне заштите, систем услуга социјалне заштите на локалном нивоу који је посебно прилагођен потребама посебно осетљивих група становништва.

КОНТЕКСТ

Циљ овог одељка Стратешког плана развоја социјалне заштите у општини Вршац јесте да целовито представи локални и шири друштвени контекст, прикаже анализу свих заинтересованих страна и анализу стања у систему социјалне заштите у општини Вршац. Квантитативни подаци наведени у овом одељку су прибављени од релевантних институција и организација и представљају актуелну слику стања.

Национални и регионални оквир - Укупне промене политичког, привредног и вредносног система, као и неповољна демографска кретања, довела су до нарушавања социјалне равнотеже нашег друштва. Последице су велики пораст незапослености, сиромаштва и социјалног раслојавања, као и повећана угроженост деце, немоћних и старих људи, услед смањених могућности породице и друштва да оствари своју заштитну, васпитно/образовну и репродуктивну улогу .

У систему социјалне заштите јављају се бројни проблеми који захтевају ново прилагођавање променама и доградњу система. Основни циљ нове социјалне политике је ефикасан систем социјалних трансфера и задовољавања основних потреба грађана који је у функцији заштите људских права. Циљеви социјалне заштите су развијање мрежа институција и социјалних услуга, које могу да отклоне или ублаже основне ризике којима су изложени грађани.

Стратешки правци развоја система социјалне заштите:

- Изградња нове политике и законодавне активности;
- Децентрализација система социјалне заштите;
- Обезбеђивање ефикаснијих материјалних услуга у социјалној заштити;
- Обезбеђивање квалитетних услуга у социјалној заштити;
- Партиципација корисника услуга;
- Јачање професионалних капацитета запослених у институцијама и у цивилном сектору у социјалној заштити.

ЛИЧНА КАРТА ОПШТИНЕ

Општину Вршац сачињава 6 урбаних и 22 руралне месне заједнице (МЗ), у којима живи 54 169 становника, припадника 16 нација. Најбројнија национална мањина су Румуни (10,94 %), Мађари (4,80 %) Роми (2,17%).

Општина се граничи са државом Румунијом и суседним општинама: Бела Црква, Ковин, Алибунар и Планиште. Административно седиште општине се налази у Вршцу, које је удаљено 81 км од Београда према североистоку и свега 14 км од границе са Румунијом.

Град лежи на међународном путу Београд-Темишвар, и кроз њега пролази међународна железничка пруга Беч-Будимпешта-Београд-Букурешт. У оквиру

Пилотске Академије у Вршцу налази се аеродром са ваздушним царинским терминалом који тренутно користе мањи авиони, авио-такси, и пољопривредна авијација .

Географски положај општине Вршца (равница, брежуљци, планине, Делиблатска пешчара), климатске повољности, саобраћајне везе, развијена трговина, захтеви тржишта и предузимљивост становништва - условили су укупни развој привреде овога града и његове околине.

Привреда - Стуб вршачке привреде чине јака фармацеутска индустрија, прехранбено - кондиторска индустрија, индустрија вина. Носиоци привреде у Вршцу су: Хемофарм – Штада Концерн, "Свислајн", Фрезенијус, Индустрија чоколаде "Банат-Бамби» АД, "Вршачки виногради", ДКП "Други Октобар" Вршац, Житобанат Вршац, Технолошки парк са отвореним привредним субјектима и фирмама у изградњи.

Пољопривреда – Вршац се сврстава у један од најзначајнијих пољопривредних центара Јужнобанатског региона, првенствено због 54.000 ха обрадивих и изузетно плодних површина. У 22 околна насеља као и у самом граду око 60% становника су уско везани за пољопривреду. Иако је 36.000 градског становништва везано за развијену индустрију и кондиторску производњу, карица која их спаја је пољопривреда. Тако је од укупне пољопривредне обрадиве површине 48.000 ха у приватном. Око 6.000 ха које је било у државном власништву, је делом приватизовано од великих компанија Матијевић и Костић а већи део је још увек у процесу приватизације. Вршац и околина су од давних времена познати као виноградарски реон. Вршачко виногорје захвата знатан део падина и подножја Вршачких планина, где су врло повољни природни услови за гајење винове лозе које захвата површину од 1.600 хектара, који су у једној целини и по том обележју јединствени у Србији. Виноградарство овога краја, према неким историјским изворима, датира још из времена Дачана и римске владавине, а први писани податак потиче из XV века - када је вршачко вино 1494.године продато двору краља Владислава II. За време Аустро-Угарске монархије вредност вина на Бечком двору се одређивала по роду у Вршачком виногорју.

Инфраструктура - Вршац је повезан међународним друмским путем Е-70 са државом Румунијом и Београдом и магистралним путевима са Зрењанином и Белом Црквом.

Железничка пруга Панчево - државна граница са Румунијом није електрифицирана, друге железничке пруге са Белом Црквом и Зрењанином су нефункционалне и 2006. су изостављене из железничког саобраћаја. Канал Дунав-Тиса-Дунав нема марину у селу Влајковац која би обезбедила дирекну доступност са коридора 7 (река Дунав). Локални аеродром има авио такси услуге, ваздушни царински терминал и подобан је за кориштење мањих летелица.

Технолошки парк - Локална самоуправа је својом одлуком од 2004. део земљишта наменски уступила за инсталирање технолошког парка. Светска искуства су показала да технолошки паркови представљају једну од

најефикаснијих форми кроз које се помаже и промовише развој малих и средњих предузећа, а уз то и развој нових технологија у датој средини. Ову идеју је препознала и Европска унија, која је 2009. вршачкој општини неповратно дала 3,5 милиона евра за инфраструктурно опремање технолошког парка, што је тада била највећа појединачна инвестиција ЕУ у Србији. Данас, пет година касније, Т-парк се постепено развио у фармацеутски кварт. Овде поред Хемофарм-Штаде и Фрезенијуса отворена је домаћа фабрика лекова „Аве фармацеутикал“ и погон италијанске компаније „Ламп ист“, која производи фолију за фармацеутску индустрију.

Туризам

Јужни Банат је јединствено туристичко подручје, у којем Вршац има посебно место и значај, у својим недрима крије изванредно богатство културне традиције. Са својом живописном околином, великим плантажама винограда, богатством шума као оазама мира и чистог ваздуха, значајном ризницом културних добара као и разноврсним друштвеним и културним животом, Вршац је одувек био и остао интересантно и туристички привлачно место.

Усред непрегледне Војвођанске равнице уздижу се Вршачке планине, познате по разноврсној флори, посебно по лековитом биљу и благотворној клими за асматицаре. Вршачке планине са својим трим стазама интересантне су како за екстремне спортове, тако и за оне мање опасне: параглајдинг, планинарење, трчање, брзо ходање, бициклизам, рекреативне шетње и сл. Гудурички врх са 641 м надморске висине, највиша је тачка у Војводини. Због јединственог положаја Вршачких планина у банатској низији, разноврсности флоре и вегетације, богатих шумских екосистема, лепих пејзажа и видиковаца, већи део шумског подручја ове планине, површине 4.177 ха, заштићено је 1982. године као парк природе.

Рекреативне могућности ове предивне природе допуњава лов у уређеним ловиштима, а најатрактивнији је лов на дивље свиње, срне и фазане. Љубитељи риболова уживају пецајући на реци Караш, каналу Дунав-Тиса-Дунав и рибњацима. У непосредној близини града, у Вршачком рити, налази се језеро где се срећу пецароши и ловци. Језеро је богато рибом, а околина дивљим паткама и гускама. Сличан амбијент и спортска задовољства пружа Дунав, удаљен од Вршца 60 километара.

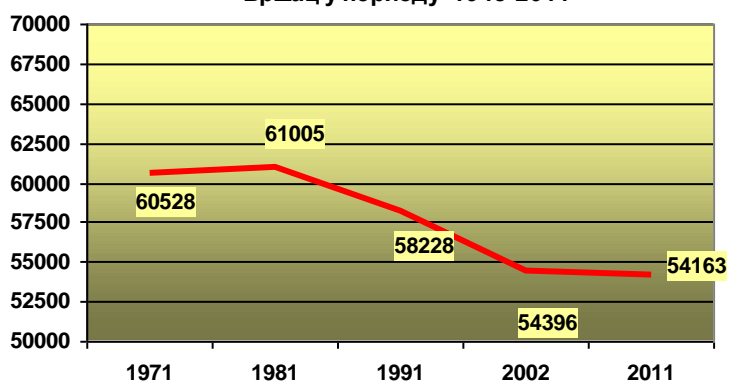
Туристичкој понуди важан допринос дају и разне културне, привредне, туристичке и спортске манифестације, које се редовно одржавају у граду. Вршац располаже солидном туристичко угоститељском базом са бројним смештајним капацитетима, од којих посебно треба издвојити хотеле: „Вила брег“ „Србија“, мотел „Ветрењача“, Дом „Црвени крст“.

Вршац је град очовечен богатом историјом и традицијом, добросуседским и позитивним међуљудским односима у вишенационалној заједници, окружен лепотом разноврсне природе, осмишљен делима уметничке вредности и свим оним што чини смисао, свакодневнице, живота и живљења. Вршац је град најзанимљивије културне историје међу војвођанским градовима. Данас међутим, он све више добија и обележја савременог града, са разноврсном привредом и врло значајним друштвеним делатностима. Његови житељи са поносом истичу да је тачна честа констатација - Вршац је сликовитији и привлачнији од многих панонских градова.

ДЕМОГРАФСКИ ПОДАЦИ

Последње четири деценије укупан број становника општине Вршац се константно смањивао. Тренд кретања укупног броја становника у општини Вршац у периоду од 1948-1961. био је позитиван, али по веома ниској просечној стопи раста од 0,09 %, а од 1981/11. постоји перманентан пад популације по просечној стопи раста -0,55%. Укупан број становника 1961. је износио 61.284 што је мање за 7.728 (14%) у односу на 2011. Број становника по попису од 2011. је мањи у односу на попис од 2002. за 223 лица.

График1. – Тренд у броју становника општине Вршац у периоду 1948-2011

Годиште	Број становника и % у односу на укупну популацију	
0-4	2.568	15.729 30%
5-9	2.827	
10-14	3.017	
15-19	3.501	
20-24	3.816	
25-29	3.798	26.354 48,5%
30-34	3.329	
35-39	3.426	
40-44	3.997	
45-49	4.690	
50-54	4.300	
55-59	2.814	11.967 21,5%
60-64	3.123	
65-69	3.179	
70-74	2.782	
75-79	1.832	
80 и више	1.051	
<i>непознато</i>	<u>113</u>	
ТОТАЛ	54.163	

Старосна структура становништва -

Из броја пописаних становника приметан је све већи број остарелих, што је одраз неповољне популационе политике. Број сеоског становништва је знатно смањен у односу на претходни период.

Наведене чињенице за собом повлаче и нове проблеме и потребе у области социјалног збрињавања и заштите остарелог становништва, које је све израженије на територији наше општине. Број становника у општини Вршац по попису 2011. године је умањен за 223 лица. У извештајном периоду примећује се пораст морталитета у односу на наталитет, број становника би био знатно умањенији да није било прилива избеглих и расељених лица за 3.800 лица.

На територији општине Вршац на дан 31.12.2013 било је 10.872 пензионера са просечном пензијом од 25.718,28 динара. Од тога:

- пензионера по основу запослености 9.795 са просечним износом пензије од 26.652,58 дин
- пензионера на основу самосталне делатности 483 са просечним износом пензије од 25.028,38 динара
- пензионери по основу пољопривреде 550 са просечним износом пензије од 9.479,91 динара
- војни пензионери 154 са просечним износом пензије од 41.712,25 дин.

Број и структура домаћинстава - У општини по попису од 2011. је регистровано 17.946 домаћинства што је за 668 домаћинства мање у односу на попис од 2002.

Национална структура - Подручје општине Вршац од оснивања до данашњих дана карактерише веома шаролика национална структура, настала током векова као последица колонизационих таласа и честих миграционих кретања. Тренутна национална структура становништва по попису од 2011. је:

- Срби 37.595
- Румуни 5.420
- Мађари 2.263
- Роми 1.368
- Македонци 472
- Југословени 302
- Хрвати 214
- Чеси 193
- Словенци 147
- Словаци 146
- Црногорци 139
- Буњевци 8
- Русини 5
- Немци 95
- Бугари 79
- Албанци 73
- Муслимани 41
- Руси 26
- Бошњаци 19
- Украјинци 13
- Власи 6
- Горанци 2
- Банаћани 758
- Неизјашњени 1.438
- Непознато 1.160
-

Запосленост – Број упослених становника општине Вршац на дан 31.12.2013. износио је 14.476 од чега 6.698 жена.

Незапосленост - У општини Вршац на дан 31.07.2014. на евиденцији НСЗ филијала Вршац евидентирано је 6.524 лица од чега је 3.188 женског пола. Број незапослених лица је константно висок са тенденцијом сталног увећања и поред оживљавања Технолошког парка у Вршцу и увећане активности НСЗ (активно тражење посла, организовање сајмова за запошљавање, упошљавање путем јавних радова, подстицаја програма samozapoшљавања), на шта указује податак да је на евиденцији НСЗ за општину Вршац у 2008. било 6.069 лица.

Табела 7. Структура незапослених према степену стручне спреме

Степен стручности	Укупно лица
I степен стручности	2.347
II степен стручности	329
III степен стручности	1.308
IV степен стручности	1.725
VI степен стручности	29
VI 2 степен стручности	238
VII степен стручности	85
VII 2 степен стручности	452
VIII степен стручности	11
ТОТАЛ	6.524

По евиденцији НСЗ од незапослених по I степену стручности:
 - неписмених без школске спреме има 598 лица,
 - са завршеним 1 до 3 разреда 85 лица,
 - са завршено 4 разреда 230 лица,
 - са завршено од 5 до 7 разреда 373 лица,
 - са завршеном основном школом 1.061 лице.

Табела 7. Структура незапослених према старости

Старосно доба	Укупно лица
15-19	225
20-24	735
25-29	868
30-34	900
35-39	842
40-44	702
45-49	632
50-54	609
55-59	715
60-65	296

Показатељи НСЗ указују да незапослени животног доба од 50 до 59 године су у посебно тешкој ситуацији јер је упошљавање и потреба за радном снагом у овом животном добу најмања, како због њихове већ умањене радне способности, тако и због вештина и знања које више ником нису потребна. Показатељи показују да је интересовање за преквалификацију, промену занимања ове популације је најмања.

Нехигијенска насеља - У општини постоје 2 нехигијенска насеља (насеље Мали рит и насеље Балата) . У сеоским срединама постоје такође два нехигијенска насеља у месту Павлиш и Уљма. По етничкој структури њих чине претежно становници Ромског порекла. У овим насељима живи око 1.000 становника.

ПОДАЦИ О СОЦИЈАЛНОЈ ЗАШТИТИ НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ

Подаци у приложеној табели показује знатно повећање броја корисника у 2013. години у односу на 2009. што је последица пре свега неповољне ситуације у делу Вршачке привреде настале услед привредне транзиције, стечаја одређеног дела предузећа и неуспеле приватизације већег броја Вршачких предузећа.

Преглед броја корисника неког од облика социјалне заштите

2009	5951
2010	5985
2011	6660
2012	7764
2013	7660

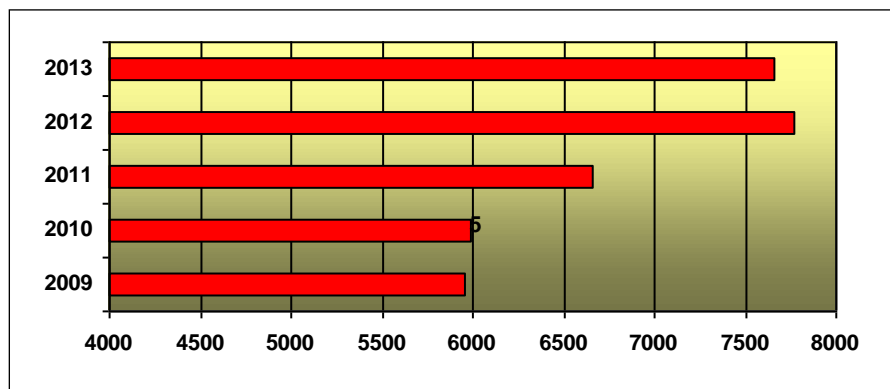

График 1. Преглед укупног броја корисника ЦСР у периоду 2009-2013

Старосна структура корисника социјалне помоћи				
Старосна група	2012.		2013.	
	број	%	број	%
деца и омладина	3697	46	3050	39
одрасла лица	2904	37	3136	41
стара лица	1263	16	764	10
УКУПНО	7764	100	7660	100

Посматрајући кретање укупног броја корисника по старосној структури у 2013. години у односу на претходну годину уочава се благо смањење броја корисника у односу на претходну годину, с тим да је увећан број корисника у категорији одраслих, што је последица увећаног броја корисника радно способних, који остварују НСП,

јер су у претходном периоду остали без посла. Наведене чињенице се могу образложити са неповољном економском ситуацијом и падом животног стандарда код већег броја становника као и неповољном демографском ситуацијом у самој општини.

Пребивалиште корисника по старости, полу и месту пребивалишта у 2013.

Старосне групе	Градско			Сеоско			Укупно М	Укупно Ж	Укупно
	М	Ж	Укупно	М	Ж	Укупно			
Деца (0-17)	1022	700	1722	672	656	1328	1694	1356	3050
Млади (18-25)	213	195	408	140	162	302	353	357	710
Одрасли (26-64)	739	823	1562	812	762	1574	1551	1585	3136
Старији (65 и више)	114	208	322	179	263	442	293	471	764
УКУПНО	2088	1926	4014	1803	1843	3646	3891	3769	7660

Према пребивалишту корисника уочава се већи број корисника из градског подручја, а то се може објаснити већом доступношћу услуга социјалног рада у градској средини и развијенијим степеном услуга у градској средини у односу на сеоску. У сеоској средини приметан је већи број корисника НСП, па се може констатовати да је животни стандард у селу нижи него у граду.

Број деце у ЦСР према корисничким групама и узрасту у 2013. години					
Корисничке групе	Узраст				УКУПНО
	0-2	3-5	6-14	15-17	
Деца без родитељског старања	6	13	90	31	140
Деца жртве насиља и занемаривања	0	6	27	12	45
Деца са проблемима у понашању	0	0	29	257	286
Деца чији се родитељи споре око начина вршења родитељског права	22	46	64	30	162
Социо-материјално угрожена деца	202	323	845	452	1822

Неповољне социјално материјалне прилике у породици су од видног утицаја за развој и одрастање, тако да судеца из сиромашних породица од ране младости у подређенијем положају у односу на своје вршњаке. Деца из сиромашних породица престављају једну посебно рањиву групу о којој локална заједница мора да посвети у будућности знатно већу пажњу како би се избегао зачарани круг такозване репродукције сиромаштва.

МЛАДИ, ОДРАСЛИ, СТАРИ

Број пунолетних корисника у ЦСР по корисничким групама и старости у 2013. години				
Корисничке групе	Млади	Одрасли	Старији	УКУПНО
Занемарена особа и у ризику од занемаривања	42	31	0	73
Особе са инвалидитетом	28	175	221	424
Особа са друштвено неприхватљивим понашањем	21	52	0	73
Особа са поремећеним породичним односима	79	189	0	268
Особе које имају потребе за домским смештајем и другим услугама социјалне заштите у локалној заједници	0	23	0	23
Материјално угрожене особе	640	2636	437	3713
Страни држављани и лица без држављанства у потреби за социјалном заштитом	0	0	0	0
Жртве трговине људима	0	0	0	0
Остали	0	36		36
УКУПНО	810	3142	658	4610

Највећи број занемарених особа и особа у ризику занемаривања налази се у категорији старијих, што се може објаснити њиховом беспомоћношћу и зависношћу од помоћи других лица, као и одсуством породичног старања.

Највећа је незапосленост у категорији одраслих, што говори о малој могућности ових људи да пронађу посао због друштвено-економских прилика у земљи и остајањем без посла највећег броја ових корисника и без могућности поновног упошљавања, што је последица актуелне економске кризе и престанак рада многих предузећа.

• ПОСЕБНО ОСЕТЉИВЕ ГРУПЕ КОРИСНИКА

Особе са инвалидитетом на евиденцији ЦСР у 2013. години, према старости и полу			
Старост	Мушки	Женски	Укупно
Деца	37	24	61
Млади	18	15	33
Одрасли	95	83	178
Старији	52	141	193
УКУПНО	202	263	465

Број пунолетних корисника у ЦСР по запослености и старости у 2013. години				
Старост корисника	Статус запослености			
	Незапослен	Запослен	Пензионер	Нема података
Млади	708	2	0	0
Одрасли	2937	50	55	0
Старији	357	0	242	0
УКУПНО	4002	52	297	0

Код **смештаја у установу социјалне заштите** он је приближно на истом нивоу, као и ранијих година 123 корисника. Највећи број остарелих је на смештају у Геронтолошком центру Вршац, 79. Од других установа у којим се налази већи број штићеника треба свакако издвојити Дом за душевно оболела лица у Старом Лецу, где је 13 корисника и Дом за ометене у развоју у Ветернику где је смештено 12 лица. Када су деца у питању њих је у 2013. години било свега 5 и то у дому за децу без родитељског старања у Белој Цркви, што је у складу са националном стратегијом о заштити деце и опредељењем да се фаворизује хранитељство и породични смештај. У 2013. на породичном смештају је било 109 деце збринута у 57 хранитељских породица.

Број малолетне деце у установама социјалне заштите је знатно смањен, 4 деце.

Одраслих и остарелих у хранитељским породицама је било 22 лица.

Додатак за помоћ и негу, је остваривало 430 лица, док је увећани додатк остварило 173 корисника

Материјално обезбеђење је и даље најизраженији проблем у реализацији збрињавања корисника, приметан је пораст за 84 корисника материјално

незбринутих, за очекивање је и даљи пораст корисника имајући у виду неповољну економску ситуацију у привреди већег дела наше општине. У 2013. години право на НСП је остварило 1633 корисника од којих је: 923 корисника то право остварило у неограниченом временском периоду (остарела лица и неспособни за рад), а 710 корисника у ограниченом временском периоду (носиоци права су незапослени на евиденцији Националне службе за запошљавање).

ПРАВА КОЈА СЕ ФИНАНСИРАЈУ ИЗ БУЏЕТА ОПШТИНА (ГРАДОВА)

Одлуком о правима и услугама у социјалној заштити у општини Вршац (сл. Лист општине Вршац 16/11) утврђују се права и услуге у социјалној заштити за чије је остваривање надлежна општина .

Права и услуге у социјалној заштити, утврђене овом одлуком, могу да остваре лица са пребивалиштем/боравиштем на територији општине Вршац, изузетно лица која се затекну на територији општине у стању социјалне потребе.

Поједине услуге могу се пружати лицима са територије других општина/градова на основу потписаног Споразума о сарадњи.

ПРАВА И УСЛУГЕ У СОЦИЈАЛНОЈ ЗАШТИТИ

Права у социјалној заштити представљају различите облике материјалне подршке у циљу обезбеђивања егзистенцијалног минимума и подршке социјалној интеграцији појединца и породице.

Права утврђена овом одлуком су:

1. Право на једнократну помоћ;
2. Право на опрему корисника за смештај у установу или другу породицу;
3. Право на путне трошкове и исхрану пролазника;
4. Право на накнаду трошкова сахране

Услуге у социјалној заштити су активности пружања подршке и помоћи грађанима и њиховим породицама ради побољшања, односно очувања квалитета живота, отклањања или ублажавања ризика, неповољних животних околности, као и развоја потенцијала корисника за самосталан живот.

Услуге које се утврђују овом одлуком су:

1. Помоћ и нега у кући за одрасла и стара лица;
2. Услуге Клуба за старе;
3. Прихватилиште за децу и младе;
4. Прихватилиште за одрасла и стара лица;
5. Саветовалиште за брак и породицу;
6. Становање уз подршку за младе који се осамостаљују;
7. Мобилни тим за хитне интервенције;
8. Постпенална заштита;
9. Камп отвореног срца;
10. Комисија за процену потреба за пружање додатне образовне, здравствене или социјалне подршке детету или ученику;
11. Услуге социјалног рада везане за остваривање ових права и других права утврђених законом и овом одлуком.
12. Услуга личног пратиоца детета
13. Услуга персоналне асистенције

ПРИХОДИ ИЗ БУЏЕТА СО ВРШАЦ од чега:	28.000.000,00
СО ВРШАЦ ЗА ПРАВА:	21.480.000,00
ЈЕДНОКРАТНА НОВЧАНА ПОМОЋ	6.330.000,00
НАКНАДА ТРОШКОВА САХРАНА	1.290.000,00
ОПРЕМАЊЕ КОРИСНИКА ЗА СМЕШТАЈ И ЗА ВРЕМЕ СМЕШТАЈА У УСТАНОВУ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ ИЛИ ДРУГУ ПОРОДИЦУ	200.000,00
ПОМОЋ У КУЋИ ЗА ОДРАСЛА ЛИЦА (ГЕРОНТО СЛУЖБА)	7.000.000,00
ПРАВО НА ПОМОЋ ЗА КУПОВИНУ ЛЕКОВА И ПРЕГЛЕДЕ	2.000.000,00
ПРИХВАТНЕ СТАНИЦЕ	300.000,00
МОБИЛНИ ТИМ ЗА ХИТНЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ	480.000,00
САВЕТОВАЛИШТЕ ЗА БРАК И ПОРОДИЦУ	1.500.000,00
ПОСТПЕНАЛНА ЗАШТИТА ДЕЦЕ И ОМЛАДИНЕ КОЈА ИЗЛАЗЕ ИЗ УСТАНОВА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ ИЛИ ХРАНИТЕЉСКЕ ПОРОДИЦЕ	80.000,00
КОМИСИЈА ЗА КАТЕГОРИЗАЦИЈУ ДЕЦЕ	70.000,00
КЛУБОВИ ЗА СТАРА ЛИЦА	450.000,00
КАМП ЗА ДЕЦУ ИЗ СОЦИЈАЛНО УГРОЖЕНИХ ПОРОДИЦА	1.300.000,00
СТАНОВАЊЕ УЗ ПОДРШКУ ЗА МЛАДЕ КОЈИ СЕ ОСАМОСТАЉУЈУ	400.000,00
КЛУБ ХРАНИТЕЉА	80.000,00
СО ВРШАЦ ЗА ПОСЛОВАЊЕ:	6.520.000,00
СО ВРШАЦ ЗА ЗАРАДЕ ЗАПОСЛЕНИХ	4.676.941,64
СО ВРШАЦ ЗА МАТЕРИЈАЛНЕ ТРОШКОВЕ	1.843.058,36

АНАЛИЗА КЉУЧНИХ АКТЕРА

Анализа институција и организација које се баве одређеним циљним групама на локалном нивоу је следећа:

Угрожена деца	О.Ш «Јелена Варјашки» Вршац; НВО ; ЦК; Клуб «Хранитеља» Међуопштинско друштво дефектолога општине Вршац, Бела Црква, Алибунар и Пландиште.
Породице	ЦСР- Породично саветовалиште; Домови здравља; Основне школе; Средње школе, УГ „Банатски пенџер“
Млади	ЦСР; Дом омладине, Основне школе; Средње школе, Установе високог образовања; Домови здравља, НСЗ, Културне институције, АГ“Импулс“, УГ“Изазов“, УГ „Даница“, УГ „Банатски пенџер“
Особе са инвалидитетом	ЦСР; Здравствене установе; Међуопштинско друштво глувих и наглувих Вршац, Међуопштинско удружење слабовидих и слепих Вршац, Удружење мултипла склероза Вршац, Удружење ратних војних инвалида општине Вршац, Удружење за помоћ МНПРО „Отворено срце света“, Удружење параплегичара „Параквад“, Удружење ратних и мирнодобских војних инвалида Србије – Општински одбор Вршца, Удружење инвалида рада Вршац,
Стари	ЦСР; ГЦ Вршац; Општинско удружење пензионера Вршац; Удружење војних пензионера општине Вршац, Удружење „Црвени цвет“ Вршац; Здравствене установе; АГ Импулс,
Сиромашни	ЦСР; ЦК Вршац; НСЗ;
Роми	ЦСР; Удружења Рома „Ромало Крло- Ромски глас“ Вршац; Удружење рома из Гудурице; АГ Импулс.
Жртве насиља	Општинска управа полиције, Општински суд, Јавно тужилаштво, здравствене установе, Општински тим «Живот без насиља» ЦЗСР. УГ „Центар за права жена“ Вршац
Незапослени	Национална служба за запошљавање, Удружење занатлија, Удружење предузетника, ВПЦ, УМСП.
Ибегла и расељена лица	Удружење грађана «Божур», Црвени крст Вршац, ЦСР, АГ «Импулс»
Душевно болесници	Неуропсихијатријска болница Вршац, ЦСР.
Болести зависности	СНПБ, Здравствени центар, Домови здравља, ЦСР, КЛА, АГ «Импулс»
Хронични болесници у стању потребе	Здравствене установе, ЦСР, Друштво за борбу против шећерне болести Вршац, Удружење кардиоваскуларних болесника „КОР“ Вршац, Удружење жена оболелих од тумора дојке „Живети као некад“, Удружење оболелих и лечених од тумора дебелог црева „Заједено за живот“.

Као кључни актери на локалном нивоу издвајају се:

1. Локална самоуправа,	9. Удружења грађана (ОЦД),
2. Центар за социјални рад,	10. Корпорације на територији општине,
3. Здравствени центар,	11. Општинска управа полиције,
4. Школе(предшколске установе, основне, средње, и више/високе школе).	12. Општински суд,
5. Национална служба за запошљавање,	13. Јавно тужилаштво,
6. Удружење занатлија,	14. Верске заједнице,
7. Удружење предузетника,	15. Медији.
8. Удружење малих и средњих предузећа,	

Центар за социјални рад

Центар за социјални рад Општине Вршац основан је 1960. године, одлуком Скупштине општине Вршац. Делатност Центра је обезбеђивање и остваривање права грађана на задовољавање њихових законом утврђених права у области социјалне заштите, породично-правне заштите и других социјалних потреба у складу са законом и одлуком Скупштине општине Вршац у пружању услуга социјалног рада.

Права у социјалној заштити, а према Закону о социјалној заштити састоје се у обезбеђивању социјалне сигурности грађана у случајевима када Центар за социјални рад у првом степену одлучује о материјалном обезбеђењу, додатку за помоћ и негу другог лица, помоћ за оспособљавање за рад, помоћ у кући, смештај у установу или другу породицу или дневни боравак, као и опремање корисника за смештај у установу или другу породицу и једнократне новчане помоћи.

Центар за социјални рада обавља стручне послове у спровођењу социјалне заштите и социјалног рада и то:

- открива и прати социјалне потребе грађана и проблеме у области социјалне заштите;
- предлаже и предузима мере у решавању социјалних потреба грађана и прати њихово извршење;
- организује и спроводи одговарајуће облике социјалне заштите и непосредно пружа услуге социјалне заштите и услуге социјалног рада;
- развија и унапређује превентивне активности којима доприноси разрешавању и сузбијању социјалних проблема;
- пружа дијагностичке услуге, спроводи одговарајући третман, саветодавно-терапијске услуге и стручну помоћ корисницима;
- подстиче, организује и координира професионални и добротворни хуманитарни рад и рад хуманитарних организација у области социјалне заштите;
- води евиденцију и документацију о пруженим услугама и предузима мере у оквиру своје надлежности;
- води евиденцију о деци за усвојење о потенцијалним усвојоцима на подручју општине;
- обавља стручно-правне и старатељске услуге;

- врши и друге послове у складу са Законом , Одлуком Скупштине општине о допунским облицима социјалне заштите.

Центар за социјални рад на територији општине Вршац је носилац социјалне заштите и има организационо-координативну улогу у пружању услуга и збрињавању свих грађана који се нађу у стању социјалне потребе.

Посебну сарадњу има са општином Вршац, која је у 2013. години за проширена права из области социјалне заштите издвојила **28.000.000,00 динара**. Успешну сарадњу већ деценијама остварује са свим институцијама у локалу (Здравствени центар, Геронтолошки центар, Неуропсихијатријска болница, Правосудне и образовне институције).

Поред тога Центар остварује добру сарадњу и са невладиним организацијама које се налазе на његовој територији, а баве се маргинализованим друштвеним групама

Републичке установе социјалне заштите

Геронтолошки центар

Геронтолошки центар у Вршцу је основан одлуком Владе Р. Србије, бр. 05-022-2899-1/99-10 од 14.11.1999. године, чиме је укључен у мрежу установа социјалне заштите. Тренутно Геронтолошки центар у Вршцу има 42 радника од којих је 40 радника засновало радни однос на нредређено време, а 2 радника на одређено време, Структура запослених је следећа: 5 радника са ВСС, 3 са ВШС, 2 ВКВ, 27 са ССС и 7 са основном школом.

Због архитектонских решења, као и других карактеристика, установа се сматра једном од најрепрезентативнијих објеката за смештај старих и пензионера. Установа се налази у најлпшем делу града, у подножју Вршачког брега на ободу градског парка, у непосредној близини центра града, медицинских установа и Спорског центра Миленијум. Простире се на површини од 2950 м2 на којој се налазе две ламеле објекта које су међусобно повезане пасарелом. У централном објекту поред службеног простора налазе се и просторије за пружање различитих услуга нашим корисницима: кухиња, трпезарија, вешерница, просторије за радну и физикалну терапију, тв сала и библиотека. У другом објекту који корисници користе за смештај и одмор налази се 5 двокреветних апартмана (од 28м2 за брачне парове) и 24 двособно трокреветних апартмана (од 40 м2).

У овом делу објекта налази се и амбуланта са малим стационаром. Сви апартмани, поред соба за смештај, састоје се од предсобља, кухињског дела, тоалета и терасе. У свим собама апартмана постоје телефони, кабловска телевизија. Објекат је обезбеђен одговарајућим противпожарним системом. Укупан капацитет за смештај корисника је 108 лежајева.

Геронтолошки центар прима на смештај, исхрану, здравствену заштиту и негу, културно забавне, рекреативне, и друге услуге социјалног рада зависно од потреба, интересовања и могућности психички очуваних старих и пензионера.

Тренутна структура корисника је: независних 27, полузависних 30 и зависних 44.

Геронтолошки центар се налази на адреси: Балканска 1, 26300 Вршац, тел. 013/833-411, 833-415 и 833-399, Е-маил: gcvrsac.dir@gmail.com

ЦИВИЛНИ СЕКТОР - На територији општине Вршац активне су следеће организације / удружења грађана:

Ред Бр.	Назив организације	Опис делатности
1.	Црвени Крст Вршац	Хуманитарна интервенција у кризним ситуацијама, Рехабилитација деце и омладине из маргиналних група, развој волонтерског рада на територији општине, едукација из области хуманитарног рада.
2.	Фондација Хемофарм	Стипендирање надарене и успешне деце и омладине, очување културне баштине, заштита споменика културе, уређење и побољшање инфраструктуре.
3.	Савез инвалида рада	Окупља и заступа права и интересе инвалида рада.
4.	Међуопштинско удружење слепих и слабовидих	Окупља и заступа права и интересе слепих и слабовидих лица у јужнобанатском региону.
5.	Удружење оболелих од мултипле-склерозе Вршац	Окупља и заступа права и интересе оболелих од МС, организује добровољне и хуманитарне активности чланова и грађанства.
6.	Удружење Анастасија Вршац	Економски развој региона, организовање едукације, имплатација развојних пројеката у јужнобанатском региону.
7.	Асоцијација грађана ИМПУЛС	Социо-економска интеграција осетљивих и маргиналних група у региону.
8.	Удружење ратних војних инвалида	Окупљање и заступање права и интереса ратних војних инвалида и њихових чланова породица.
9.	Савез глувих и наглувиг Вршац	Окупљање и заступање права и интереса својих чланова
10.	Општинско удружење предузетника Вршац	Окупља информише и заступа права и интересе предузетника.
11.	Удружење „Црвени цвет „	Активни живот трећег животног доба
12..	Удружење глувих и наглувих лица Вршац	Организује рехабилитацију, културно спортски и забавни живот глувих и наглувих лица
13.	Удружење Рома- Ромало крло	Окупља и заступа права и интересе својих чланова
14.	Удружење- Покрет Рома Вршац	Окупља и заступа права и интересе својих чланова.
15.	Клуб лечених алкохоличара	Окупља и заступа права и интересе својих чланова лечених од алкохола.
16.	Удружење грађана Даница	Заступа интересе деце ометене у развоју, инклузија деце ОСИ.
17.	Центар за права жена	Бави се заштитом и правима жена
18.	Удружење ратних војних инвалида општине Вршац	Рехабилитација и социотерапија војних инвалида и њихових породица
19.	Удружење за децу и младе са инвалидитетом „Изазов“	Социотерапија деце и младих са инвалидитетом
20.	Удружење параплегичара „Параквад“	Рехабилитација, социотерапија и инклузија својих чланова

21	Удружење за МНПРО „Отворено срце“	Инклузија деце ометене у развоју, подршка и укључивање у свакодневни живот
22	Удружење пензионера Вршац	Активано треће животно доба
23	Банатски пенџер	Рад са децом из социјално угажених породица
24	Удружење ратних и мирнодопских војих инвалида, општински одбор Вршац	Социјализација и рехабилитација
25	Удружење избеглих „Божур“	Интеграција избеглих
26	Удружење жена оболелих од тумора дојке „Живети као некада“	Социјална подршка и рехабилитација својих чланова
27	Удружење оболелих и лечених од тумора дебелог црева „Заједно за живот“	Социјална подршка и рехабилитација својих чланова
28	Удружење кардиоваскуларних болесника „КОР“ Вршац	Социјална подршка и рехабилитација својих чланова
29	Друштво за борбу против шећерне болети општине Вршац	Социјална подршка и рехабилитација својих чланова
30	Удружење „АБЦ“ Вршац	Инклузија ОСИ, спорт ОСИ

Здравство

На територији општине Вршац пружање здравствене заштите становништву организовано је кроз рад Дома здравља, Опште Болнице и Апотеке:

Дом здравља Вршац основан је 28. јануара 2008. године издвајањем из Здравственог центра Вршац, као самостална радна организација здравствене делатности. Почео је са радом 15. септембра 2008. године.

Основни задатак установе је пружање примарне здравствене заштите свим грађанима општине Вршац. Дом здравља спроводи примарну здравствену заштиту у седишту Дома здравља у Абрашевићевој улици, у амбуланти у улици Димитрија Туцовића, у Здравственој станици Уљма, као и у 21-ој амбуланти у насељеном месту општине Вршац.

Рад у Дому здравља организован је у оквиру 9 служби у којима је запослено 245 радника. Службе Дома здравља су: Здравствена заштита одраслих са одсеком за превентивне здравствене услуге; Здравствена заштита запослених; Здравствена заштита деце, школске деце и омладине; Здравствена заштита жена; Физикална медицина и рехабилитација; Служба хитне медицинске помоћи и санитетског транспорта; Кућно лечење и Поливалентна патронажа; Стоматолошка здравствена заштита; Служба за економско-финансијске, правне и друге послове.

У оквиру Опште болнице-стационарну здравствену делатност чине: Одсек кардиологије са интензивном негом (коронарна јединица), Одсек за болести дигестивног система са општом интерном мед, Одељење нефрологије са хемодијализом, Инфектолошко одељење са хепатологијом, Одељење физикалне медицине и рехабилитације са реуматологијом, Одељење за здравствену заштиту деца са неонатологијом, Одељење опште хирургије, Одељење операционог блока са стерилизацијом, Одељење урологије, Одељење ортопедије са трауматологијом, Одељење за здравствену заштиту жена, Одељење за здравствену заштиту органа вида, Одељење за здравствену заштиту уха, носа и грла, Лабораторијска служба, Рендгенолошка служба, Одељење анестезије са реанимацијом, Болничка аптека, Служба кухиње.

У оквиру опште болнице која је организована са 13 одељења, Здравствени центар располаже са 401 постељом.

Специјална неуропсихијатријска болница др „Славољуб Бакаловић” Вршац

Адреса: Подвршанска 13, 26300 Вршац, тел. 013/833-336, 833-225

СНПБ је основана 1953. године од стране Републичког завода за здравствену заштиту Р. Србије.

Делатност: Специјалистичко поликлиничко и стационарно здравствена заштита, у области психијатрије и неурологије.

Структура корисника: Психијатријска и неуролошко оболела лица.

Капацитети: СНПБ тренутно има 373 запослених радника од чега 274 из области здравства а 99 немедицинског особља у пратећим слижбама.

Услуге се обезбеђују у оквиру 16 болесничких павиљона и једним павиљоном дневне болнице. Стационарним капацитетима омогућено је збрињавање 900 болесника.

Болнички комплекс се простире на површини од 20384,2 м2 са уређеним простором за спортске активности: кошарка, фудбал, одбојка и са стазама за шетњу у оквиру круга болнице кроз уређени парковни простор.

Од пратећих објеката СНПБ поседује управну зграду са канцеларијама, централну кухињу, гаражу, вешерај, котларницу, конференцијску салу и библиотеку . Такође располаже и са властитом економијом са свом потребном механизацијом, на ободу града (пут за Зрењанин), са које се кроз радну и окупациону терапију пацијената обезбеђује део потребних животних намирница за потребе болнице.

Од дијагностичке апаратуре поседује рендген са ултразвучним апаратом, доплер, дуплекс и апарате за интернистичку дијагностику.

Током 2014.године у циљу успостављања услова за деинституционализацију пацијената Специјалне болнице за психијатријске болести др „Славољуб Бакаловић“ Вршац, као и дестигматизацију и социјалну инклузију лица са менталним сметњама приступило се оснивању **Центра за ментално здравље** општине Вршац. Оснивање ЦМЗ је подржан поред локале самоуправе и од Делегације Европске уније , Р. Србије и Међународне мреже помоћи „ИАН“ из Београда. Радом ЦМЗ стварају се услови за унапређење нивоа социјалне инклузије лица са менталним сметњама, унапређењу свести о значају менталног здравља у општини Вршац. ЦМЗ ће бити депаданс

Специјале болнице, физички измештен у центар града, лако доступан свим потенцијалним корисницима којих за сада има око тридесет.

Образовање

Данас у општини Вршац раде шест основних школа у граду и пет у сеоским срединама, четири средње школе и четири школске установе за више/факултетско образовање.

Специфична школска установа је ЈАТ пилотска академија, у којој се обучавају домаћи и страни пилоти.

Бр.	Средње школе	Бр. запослених	Број ученика
1.	Гимназија "Борислав Петров-Браца"	62,45	557
2.	Хемијско-медицинска школа "Браћа Ацкета"	81	700
3.	Школски центар "Никола Тесла"	78	726
4.	Пољопривредна школа Вршац	60	458
Бр. Више школе и факултети			
1.	Висока струковна школа за образовање васпитача	27	142
2.	Учитељски факултет	27	250
3.	ЈАТ пилотска академија	70	50
4.	Факултет Мегатренд	8	280
Бр. Предшколске установе			
1	Дечији вртић	107	1035

Бр.	Основне школе	Број запослених	Број ученика
1.	ОШ «Вук Караџић» Вршац	61	661
2.	ОШ » Олга Петров-Радишић» Вршац	63,1	552
3.	ОС »Јован СтеријаПоповић» Вршац	67	761
4.	ОШ «Младост» Вршац	49,44	564
5.	ОШ «Паја Јовановић» Вршац	58	500
6.	ОШ «Јелена Варјашки»Вршац	20,56	51
7.	ОШ «Бранко Радичевић» Уљма	58	456
8.	ОШ « Ђура Јакшић» Павлиш	41	207
9.	ОШ «Жарко Зрењанин» Избиште	46	271
10.	ОШ « Моша Пијаде» Гудурица	36	88
11.	ОШ « Бранко Радичевић» Велико Средиште	38	105
12.	ОШ «Кориолан Добан» Куштиљ	27	77

Настава се одвија на српском језику, а постоје одељења у којима се одвија на румунском језику.

Судство

У саставу Основног суда Вршац поред основне јединице у Вршцу постоји:

-Судска јединица у Белој Цркви

-Пријемна канцеларија за пријем и оверу у Пландишту.

Све судије Основног суда у Вршцу суде и предузимају судске радње, по правилу, на целом подручју суда, према распореду послова утврђеном Пословником, расподелом судских предмета и годишњим распоредом послова. Главни претреси у кривичним поступцима, по правилу се одржавају у седишту суда, осим у кривичним предметима у којима в.ф. председника суда донесе посебну одлуку. Кривично одељење, служба за извршење кривичних санкција и Служба међународне правне помоћи у кривичним стварима налазе се у седишту суда, као и судско особље, све пратеће службе и одсеци за обављање послова у наведеним судским одељењима и службама.

Одлуком Високог савета судства о броју судија у судовима од 05.12.2013 године утврђен је број судија за овај суд и то 18 судија са председником суда с тим што је једном судији, од враћених судија на лични захтев престала судијска функција, један судија од враћених судија пензионисан по сили закона, а један судија је из здравствених разлога спречен да ради тако да Основни суд у Вршцу у 2014. години ради са 15 судија.

Према Правилнику о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у Основном суду у Вршцу предвиђено је 22 радна места са 77 запослених који чине судско особље. Судско особље чине: судијски помоћници, судијски приправници, државни службеници и намештеници, запослени на административним, техничким, рачуноводственим и осталим пратећим пословима значајним за судску власт.

Радни задаци и послови у суду обављају се у следећим организационим јединицама:

- Судска управа;
- Судска одељења (судије, судијски помоћници, судијски приправници);
- Писарница (пријем поште и архива);
- Рачуноводство;
- Административно-техничка служба;
- Служба за информатику и аналитику.

Седиште Основног суда у Вршцу налази се у судској згради у ул.Жарка Зрењанина бр.41-43 и ул. Васка Попе бр.7.

Судска јединица у Белој Цркви налази се у судској згради у ул. Јована Цвијића бб.

У згради бивше судске јединице у Пландишту, ул.Војводе Путника бр.53., наставиће са радом пријемна канцеларија у којој ће се обављати послови пријема писмена и оверавања исправа и потписа. Послови у пријемној канцеларији обављаће се до почетка рада јавних бележника.

Уколико в.ф.Председника суда процени да је то потребно, за територију Општине Пландиште, биће одређени судски дани.

У седишту суда налази се судска управа, парнично, истражно и кривично одељење, одељење за извршење кривичних санкција, служба за међународну правну помоћ у кривичним стварима, одсек рачуноводства и одсек за аутоматску обраду података и друге пратеће службе и

писарнице.Контакти: тел.013/831-343, факс: 013/831-343, имејл адреса: uprava@vs.os.sud.rs Веб сајт суда је: www.osnovnisudvrsac.rs

Парнично и кривично одељење суда налазе се у судској згради у ул.Жарка Зрењанина бр.41-43.

У овој згради налази се Служба за међународну правну помоћ у грађанским стварима(овера исправа за употребу у иностранству-апостил), судија за претходни поступак и за спровођење истраге започете по ранијем закону, ванпарнично, оставинско одељење и одељење за пријем писмена и друге пратеће службе и писарница. У истој судској згради поступаће и судска већа за породичне спорове, као и служба овере потписа, преписа и рукописа.

Основно јавно тужилаштво Вршац

Оснивање, организација и надлежност јавног тужилаштва уређено је законом. Републичко јавно тужилаштво је највише јавно тужилаштво у Републици Србији. Општинско јавно тужилаштво у Вршцу формирано је 1945. године. Структуру запослених чине 1 јавни тужилац, 4 заменика, 2 државна службеника, 3 намештеника и 1 тужилац приправник.

Полиција

ОУП Вршац организацијски припада Служби унутршњих послова Панчево, обавља послове из своје надлежности према законским прописима Р. Србије. Основна делатност МУП-а а самим тим и полицијске станице у Вршцу, као њеног организационог дела јесте заштита живота, личне и имовинске сигурности грађана, заштита права и слобода, спречавање и откривање кривичних дела, прекршаја и њихових извршилаца, као и други послови предвиђени законом о полицији.

Полицијски службеници примарно предузимају мере и радње из закона утврђених надлежности пре свега на општој, посебној и специјалној превенцији, а секундарно и репресивне мере према извршиоцима кривичних дела, прекршаја и других недозвољених радњи.

Радам ПС Вршац руководи командир полицијске станице у чијем оквиру егзистирају четири организационе јединице и то:

1. Полицијска испостава Вршац, чији је основни задатак одржавање јавног реда и предузимање мера и радњи према извршиоцима прекршаја,
2. Саобраћајна полицијска испостава Вршац чији је основни задатак регулисање, контрола, пружање помоћи и надзор у саобраћају на путевима,
3. Одсек криминалистичке полиције, чији је основни задатак спречавање извршења кривичних дела, откривање и расветљавање кривичних дела,
4. Група за опште и управне послове чији је основни задатак омогућавање остваривања статусних права грађана (личне карте, регистрација возила, путних исправа, возачких и саобраћајних дозвола, пријаве и промене пребивалишта и боравишта грађана).

Привредни субјекти

Носиоци привреде у Вршцу су:

- Хемофарм – Штада Концерн, спада у ред развијене фармацеутске индустрије са институтом за развој, планирање и хемијски инжењеринг, производне погоне има у Вршцу, Дубовцу, Јасенову, Шапцу, Руском Крстуру и производне погоне у иностранству (Русија, Кина), представништва у Београду, Новом Саду и иностранству (у 10 земаља). Од 2006. године је приватизован а већински власник је Немачка компанија Штада.

- „Фрезенијус медикал кер“, мултинационална компанија за производњу опреме за дијализу.

- "Свислајн -Таково", водећа прехранбено кондиторска индустрија у Србији.

- Ламп ист“, који производи фолију за фармацеутску индустрију.

-«Бамби - Банат" кондиторска индустрија приватизовано власништво Енглеске корпорације «Салсфорд»

- АД, "Вршачки виногради" са највећим подрумом вина у Србији а трећи у Европи са капацитетом од 500 вагона литара вина и засадом винограда од 1.600 хектара.

- ДКП "Други Октобар" Вршац, комунално предузеће, које у свом власништву поседује и фабрику за прераду и паковање нискоминерализоване воде «Моја Вода»

-Пољопривредено прехранбено индустрију предствалају следећа предузећа: Житобанат Вршац, „Панонија“ и „Елан“ приватизована и у власништву Костића, „Агро - панонија“ приватизована и у власништву Матијевића, Пољопривредна задруга «Победа» Куштиљ, ПЗ «Јединство» Влајковац, ПЗ Уљма,

Верске заједнице

На територији општине Вршац активне су следеће верске заједнице:

- Српска православна црква, која је најбронија. Седиште Банатске епархије налази се у Вршцу. На територији општине Вршац налазе се и два православна манастира: женски манастир «Месић» из 14 века и мушки манастир «Прњавор» обновљен са краја 20 века. На територији града Вршца Српска православна црква поседује 4 црквена објекта (цркве) а у сеоским срединама још 12.
- Римокатоличка црква са жупанијом и највећом катедралом у Србији, катедралом «Св.Герхард» и са најстаријом црквом «Св. Криж» у Банату. У сеоским срединама поседује још 4 црквена објекта (цркве).
- Румунска православна црква, са највећом заједницом Румуна у Србији. У граду поседује једну цркву и једанаест у сеоским срединама
- И више мањих црквених заједница, као: Протестанска заједница, Евангелистичко-методистичка хришћанска црква и друге како признате тако и непризнате црквене заједнице.

Медији

Активне медије у Вршцу чине:

- Телевизијски канали: три локалне тв станице (тв «Лав», тв «Ин октобар») једна регионлна (тв «Банат»),
- Радио станица : «Радио Вршац»
- Новине: «Вршачка Кула» и «Вршачке Вести» које излазе једном недељно.

Оснивач регионалне ТВ станице «Банат», «Радио Вршац» је локална самоуправа а остале медијске институције су приватизоване и у приватном су власништву.

Постигнути резултати из предходне Стратегије од 2007-2012.

Стратешки план за социјалну заштиту представља први плански корак општине Вршац ка приближавању постављеним циљевима. Умрежавање и рационално коришћење свих расположивих ресурса (како људских, тако и просторних и техничких), један је од начина да се побољша тренутна социјална ситуација и унапреди социјална политика у заједници.

Општина Вршац је усвојила Стратегију развоја социјалне заштите у општини Вршац за период од 2007-2012. године. По истеку предвиђеног временског интервала стратешки циљеви нису ревидирани и није усвојена нова стратегија те се из стог разлога сада приступа изради нове стратегије за период 2014-2020. године.

Према Акционом плану успостављено је системско-планско бављење социјалном политиком на међуопштинском нивоу за општине Пландиште, Вршац, Бела Црква и Алибунар.

Уведене су међуопштинске услуге социјалне заштите:

- предбрачне, брачне и породичне услуге у породичном саветовалишту при ЦСР Вршац (уведене 2009.);
- услуга СОС телефона коју финансира општина Вршац (уведена 2009.),
- умрежени мобилни тим за хитне интервенције у све четири општине (уведен 2009.):
- прихватилиште за децу и жене жртве насиља при Дому за децу без родитељског старења у Белој Цркви (уведено 2009.);
- прихватилиште за одрасла и остарела лица при Дому за душевно оболела лица у Старом Лецу, општина Пландиште(уведено 2009.);
- психосоцијална подршка жртвама насиља у Алибунару (уведена 2009.)

Општина Вршац је у проширена права социјалне заштите увела следеће услуге:

-Подршка младима који излазе из установе социјалне заштите у осамостаљивању (уведена 2010.);

-Камп „Отворено Срце” (уведен 2010.).

Реализацијом стратешких циљева извршена је едукација стручних радника из следећих области:

- Медијација и преговарање у породици (22 радника, 2008. године),
- Насиље у породици (25 радника, 2008. године),
- Системска породична терапија (9 радника, 2008-2012.година) ,
- Реализована обука за геронто домаћице (едуковано 32 лица).
- Обављена едукација ментора за обуку и одабир хранитељских породица за 5 радника. (реализација 2008/09. године).
- Извршена едукација свих стручних радника ЦСР за водитеља случаја (реализација 2008/09. године)
- Извршена едукација за супервизоре у ЦСР за 5 радника (реализована 2008/09. године)

Реализован је пројекат народне кухиње 2011. са 300 obroka дневно и трајно настављен, да би у 2014. години било реализовано 500 obroka дневно које финансира општина Вршац и 250 које финансира привредник родом из Вршца Милан Поповић.

Општина Вршац финансира бесплатни превоз за сву основношколску децу и бесплатан (корисници социјалне помоћи) и субвенциониран превоз деце у средњим школама на територији општине Вршац, Алибунар и Бела Црква.

Социјални сектор – SWOT анализа

<p><u>C</u> Предности</p> <ul style="list-style-type: none"> • Постојање институција за све облике социјалне заштите у региону (Домови, СЦР, Школа за професионално оспособљавање) • Постојање установа здравствене заштите - ЗЦ, Дом здравља, СМПБ, • Удружење грађана, цивилни сектор • Осећај регионалног лидерства и одговорности за суседне општине • Искуство из претходне стратегије од 2007. године • Успостављене међуопштинеске услуге 	<p><u>W</u> Слабости</p> <ul style="list-style-type: none"> • недостатак кадрова (соц. радника) • недовољно едукован кадар • недовољно партнерство ВО – НВО • недовољно снажан и стручан цивилни сектор за повлачење средстава са виших нивоа власти • Непостојање акционих планова маргинализованих цивилних група • недостатак протока информација на општинском и регионалном нивоу • непостојање заједничке базе података • непостојање локалне стратегије социјалне заштите • Неразвијен систем мониторинга и евалуације
<p><u>O</u> Могућности</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стандардизација услуга у Региону • Ванинституционални облици социјалне заштите • Кооперативни односи институција и приватне иницијативе • Прекогранична сарадња • Формирање заједничког међуопштинског фонда- за развој владиног и невладиног сектора. • Обезбеђивање средстава од фондација – ино-фондова, донатора... • Плурализација услуга (цивилни сектор, приватни) 	<p><u>T</u> Претње</p> <ul style="list-style-type: none"> • Непрестани одлив младих • Велики пораст старих лица у укупној популацији становништва, посебно домаћинства у којима нема млађих чланова • Пораст броја пунолетних лица корисника социјалне заштите • Непостојеће програма за лица са посебним потребама • Неадекватни образовни профили и квалификациона структура • Депопулација и социјална инклузија старијег становништва • Велики број корисника социјалне помоћи и присуство злоупотреба при добијању исте • Недостатак свести о посебним потребама хендикепираних лица • Промена власти • Недостатак правне регулативе • Неприхватање партнерских односа – формално партнерство • Одсуство финансијских средстава

СТРАТЕШКА СВРХА И ЦИЉЕВИ

У току дефинисања стратешких циљева и приоритета, Општински одбор за социјалну политику општине Вршац, интензивно је сарађиво са колегама из друге 3 кластерске општине – Алибунар, Бела Црква и Вршац, у жељи да искреиране мере за решавање проблема буду реалне, и да се сви постојећи међуопштински ресурси буду адекватно и у потпуности искоришћени.

Имајући у виду национална стратешка документа, која дају оквир локалним документима, дефинисане циљне групе су – деца и млади, стара лица, особе са инвалидитетом, лица жртве насиља, ромска популација, маргинализоване друштвене групе, Породице палијативних и психијатријских пацијената, незапослени и једнородитељске породице.

Анализом текуће ситуације у области социјалне заштите на територији општине Вршац издвојена су следећа 3 стратешка правца (циља) и приоритета:

СТРАТЕШКИ ЦИЉ	ПРИОРИТЕТИ
УНАПРЕЂЕЊЕ ЛОКАЛНИХ КАПАЦИТЕТА ЗА ПРУЖАЊЕ ЕФИКАСНЕ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ НА ЛОКАЛНОМ И МЕЂУОПШТИНСКОМ НИВОУ	Обезбеђивање недостајућих финансијских средстава за имплементацију стратегије
	Унапређење знања и вештина запослених у институцијама и организацијама које се баве планирањем и спровођењем социјалних услуга
	Унапређење информисаности грађана и њихово активно укључивање у планирање и спровођење социјалне политике на локалном нивоу
РАЗВОЈ МЕЂУОПШТИНСКИХ СОЦИЈАЛНИХ УСЛУГА У ЦИЉУ ПОБОЉШАЊА И УЈЕДНАЧАВАЊА НИВОА КВАЛИТЕТА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ ВРШЦА И СУСЕДНИХ ОПШТИНА – ПЛАНДИШТЕ, БЕЛА ЦРКВА И АЛИБУНАР	Планско бављење социјалном политиком на међуопштинском нивоу
	Развој међуопштинских социјалних услуга
ПОМОЋ СОЦИЈАЛНО УГРОЖЕНИМ КАТЕГОРИЈАМА СТАНОВНИШТВА КРОЗ РАЗВОЈ СОЦИЈАЛНИХ УСЛУГА НА ОПШТИНСКОМ НИВОУ	Унапређење квалитета живота старих лица
	Инклузија особа са инвалидитетом
	Побољшање услова и квалитета живота деце и младих
	Унапређе друштвене и породично правне заштите свих категорија жртава насиља
	Инклузија интерно расељених и избеглих лица у локалну заједницу
	Побољшање услова и квалитета живот Ромске популације

	Помоћ социјално угрожених кроз рад цивилног друштва (НВО)
	Побољшавање услова и квалитета живота породицама палијативних и психијатријских пацијената и другим маргинализованим групама
	Постицај упошљавања кроз развој технолошког парка и рад фондова: <ul style="list-style-type: none"> - Фонд за развој малих и средњих предузећа; - Фонд за развој села и пољопривреде; - Фонд за упошљавање незапослених корисника НСП и маргинализованих друштвених група.

СТРАТЕШКИ ЦИЉ - УНАПРЕЂЕЊЕ ЛОКАЛНИХ КАПАЦИТЕТА АКТЕРА СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ ЗА ПРУЖАЊЕ ЕФИКАСНЕ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ НА ЛОКАЛНОМ И МЕЂУОПШТИНСКОМ НИВОУ

Анализирајући ситуацију на локланом нивоу, дошло се до закључка да је неопходно постигнути одређене предуслове како би се мере из овог документа успешно реализовале, односно како би се побољшао статус социјално угрожених категорија становништва. Ти предуслови су следећи:

ПРИОРИТЕТ 1. - Обезбеђивање финансијских средстава за имплементацију стратегије - Основни проблем у имплементаци планираних активности је недостатак финансијских средстава. Иако општина одваја знатна средства за квалитетну социјалну заштиту, уштеде буџета, тендерска подела постојећих средстава као и ефикасно коришћење алтернативних извора финансирања представљају модел рада који треба да постане стандард. Уштеде на буџету ће се обезбедити следећим активностима:

- Тендерска подела средстава за НВО сектор према рангираним приоритетима, како се програми неби дуплирали
- Увођење расподеле средстава путем јавне расподеле пружаоцу за изабране услуге (СОС телефон, Правни саветник за кориснике социјалне помоћи...)
- Увођење правилника и критеријума за партиципирање услуга, за услуге које су новоформиране (Саветовалишта...) за кориснике који нису социјално угрожени
- Примена постојећег правилника о партиципацији у оквиру службе-Помоћ у кући
- Услужне делатности ЦСР, путем наплате таксе, издавање уверења за кориснике који нису социјално угрожени
- Формирање тима за израду пројеката при ЦСР, и аплицирање на тендере према унапред дефинисаном плану

- Организовање јавних радова на сезонским пословима специфичним за територију општине Вршац (Брање грожђа, пољопривредни радови, очување животног окружења у сеоским срединама) за радно способна а социјално угрожена лица
- Организовање донаторске конференције, за стране донаторе и успешне привреднике, за поједине категорије корисника
- Економска и тржишна форма производа појединих циљних група - стари, особе са инвалидитетом

ПРИОРИТЕТ 2. - Унапређење знања и вештина запослених у институцијама и организацијама које се баве планирањем и спровођењем социјалних приоритета - Посебан предуслов представљају специфична знања и вештине које морају да поседују локални актери да би могли да пружају квалитетне социјалне услуге. Едукације ће обухватити како стицање техничких знања и вештина (рад на рачунару, писање пројеката, писање извештаја..) тако и специфична знања карактеристична за поједине социјалне услуге (обука геронто домаћица, персоналног асистента...). Да би планиране активности могле да се прате и унапређују, неопходно је да сви актери прођу обуку из мониторинга и евалуације и упознају се са механизмима и моделима извештавања. Активности које треба предузети за реализацију наведеног приоритета су:

- Организовања обуке за лица из свих институција на локалном нивоу према плану за сваку текућу годину
- Организовање обуке из мониторинга и евалуације за 30 лица из свих институција и организација (и корисници буџета и даваоци буџета)

ПРИОРИТЕТ 3. - Активно укључење грађана у процесе планирања и спровођења мера социјалне заштите - Основна карактеристика досадашњег начина рада је недостатак активног укључења грађана и корисника у процесе на локалу, што је често последица лоше информисаности и недостатка комуникације (посебно двосмерне) и са корисницима и другим грађанима. Адекватно информисање грађана - системско и континуирано, један је од предуслова да услуге које ће се увести буду прихваћене од стране крајњих корисника, јер често корисници не препознају услугу као помоћ, већ препознају само директну финансијску помоћ. Посебна пажња треба да буде посвећена развоју НВО сектора, који може да артикулише потребе корисника и да кроз сарадњу са институцијама унапреди квалитет социјалних услуга.

Активности које су планиране за постизање планираних приоритета су:

- Израда инфо пулта у ЦСР за информисање грађана о постојећим социјалним услугама и механизмима за остваривање истих
- Израда информатора о постојећим услугама и пружаоцима услуга за све грађане
- Формирање информативних пунктова у великим селима општине - Уљма, Гудурица и Куштиљ
- Израда свеобухватне локалне Комуникационе стратегије
- Формирање форума НВО организација општине Вршац
- Формирање Општинског волонтерског центра

СТРАТЕШКИ ЦИЉ - РАЗВОЈ МЕЃУОПШТИНСКИХ СОЦИЈАЛНИХ УСЛУГА У ЦИЉУ ПОБОЉШАЊА НИВОА И КВАЛИТЕТА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ ВРШЦА И СУСЕДНИХ ОПШТИНА – ПЛАНДИШТЕ, БЕЛА ЦРКВА И АЛИБУНАР

ПРИОРИТЕТ 1. – Планско бављење социјалном политиком на међуопштинском нивоу. Развој међуопштинске сарадње представља један од најважнијих стратешких праваца социјалне политике општине Вршац. Општински савет за социјалну политику сматра да је, међуопштинска сарадња, један од најреалних начина да се недостаци на локалном нивоу малих општина, надоместе и да крајњи корисник буде обезбеђен квалитетном услугом.

Први корак у овом правцу је анализа постојећих ресурса и приоритетних проблема у општинама кластера – Алибунар, Вршац, Пландиште и Бела Црква. Израда међуопштинске стратегије социјалне заштите, која ће имати и јасно дефинисане механизме за сопствену имплементацију, је најоптималније решење за наведени проблем.

Општина Вршац је центар регије за многе секторе из области социјалне политике – здравство, образовање, социјална заштита. Развојем међуопштинске сарадње у области социјалне заштите, стварају се услови за промовисање нових модела, како финасирања тако и планирања, који могу да унапреде социјални статус грађана у општинама регије. Активности које ће бити реализоване за постизање наведених приоритета и циљева су:

- Формирање међуопштинског тела за планирање социјалне политике;
- Формирање Фонда за финасирање социјалних услуга на нивоу регије, како би у свим општинама постојао исти стандард за минимум социјалне услуге;
- Израда међуопштинске Стратегије социјалне заштите;
- Израда међуопштинске Комуникационе стратегије

ПРИОРИТЕТ 2. - Формирање међуопштинских социјалних услуга за помоћ социјално угроженим категоријама становништва - Адекватно коришћење постојећих ресурса – материјалних, техничких и у људству једна је од основних модела.

Посебан ресурс представљају Републичке институције, које адекватним коришћењем могу да постану регионални актери за поједине услуге. Активности које ће омогућити повећање квалитета социјалних услуга на међуопштинском нивоу су:

- Унапређење међуопштинске социјалне службе за помоћ лицима жртвама насиља - СОС телефон, мобилни тимови, прихватне станице, центар за психосоцијалну подршку жртвама насиља.
- Формирање међуопштинске социјалне услуге – Туризам трећег доба – активна старост.
- Формирање међуопштинске социјалне услуге – Породични смештај деце угрожене у развоју
- Формирање међуопштинског едукационог центра за социјалну услугу – Помоћ у кући
- Формирање међуопштинског едукационог центра за социјалну услугу – Развој ванпородичног збрињавања одраслих и старих лица

ПРИОРИТЕТ 1. – Побољшање услова и квалитета живота деце и младих

Имајући у виду сва дешавања која су се збила на овим просторима у последњој деценији можемо закључити да су ратови, смањење животног стандарда и промоција најнижих културних вредности, утицале да се проблеми у развоју деце и омладине интензивирају. Но и поред негативних политичких, културних и економских околности које су допринеле интензивирању проблема, мора се констатовати да неки важни аспекти проблема датирају од раније и резултат су културног наслеђа и вредности друштва са ових простора.

- На територији Општине Вршац уочљиво је да недостају системска, одржива и функционална решења за задовољење основних животних потреба деце и младих. Садашње стање могућности пружања услуга социјалне заштите за децу и младе указује да нису у довољној мери задовољени принципи реформе социјалне заштите, попут доступности услуга на локалном нивоу, одрастања у најмање рестриктивном, примарном окружењу и континуитет заштите, па је неопходно да се промене и стратешко планирање усмере у правцу њиховог остварења.
- Младима који стицањем пунолетства, тј. престанком школовања напуштају хранитељске породице или установе социјалне заштите, недостаје адекватна подршка, те имају посебно изражене потешкоће у осамостаљивању, што се у првом реду односи на решавање стамбеног питања и запослења.
- Запажена је велика повезаност злоупотребе психоактивних супстанци са различитим облицима друштвено неприхватљивог понашања младих, те велики ризик за развијање проблема здравствене природе, прекида школовања, незапослености и сиромаштва, те је у овом правцу нужно креирати увремене превентивне програме.
- Велики број деце и младих слободно време проводи неструктурирано, без адекватне родитељске бриге, без креативних, развојно подстицајних садржаја, што се посебно односи на маргинализовану децу, која не похађају школу, сиромашне, као и од јавности негативно етикетиране групе деце, попут деце са поремећајем у понашању и ромске деце. Познато је да неорганизовано слободно време представља један од најважнијих фактора настајања малолетничке деликвенције.
- За децу и младе постоје различите сталне или повремене услуге које се могу сврстати директно или индиректно у област социјалне заштите. Међутим, на различитим нивоима запажа се одсуство координације, те некономичност и неуједначеност у расподели људских и осталих ресурса, недостатак или мали број услуга које су намењене најугроженијим категоријама деце и младих, те превладавање стихијских програма превентивног карактера и њихово преклапање. Превентивни програми углавном нису циљно усмерени на најосетљивије групе деце, те немају за последицу опште друштвено жељени дугорочни ефекат изласка из стања социјалне потребе. Чини се да нису базирани на адекватној процени приоритетних потреба. Већина програма стиже до мањег броја укупног броја деце.

- Финансијска одрживост одређених пројеката представља значајну потешкоћу, са којом се већина институција сусреће.

ПРИОРИТЕТНЕ ЦИЉНЕ ГРУПЕ ДЕЦЕ И МЛАДИХ : Деца и млади без родитељског старања, деца и млади са поремећајем у понашању

ПРЕПОРУКЕ И СТРАТЕШКЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ

- У склопу развијања интегралног система социјалне заштите потребно је успоставити мрежу сарадње институција и организација које се баве децом и младима, континуирано едуковати људске ресурсе, развити нове и трансформисати постојеће услуге и установе, помоћу већих финансијских издвајања из републичког и општинског буџета.
- Посебну пажњу посветити развијању локалних услуга и организационих облика социјалне заштите за децу и младе без родитељског старања и децу и младе са поремећајем у понашању.
- Континуирано вршити сензибилизацију јавности за препознавање потреба посебно осетљивих група деце и младих, ради њиховог укључивања у систем социјалне заштите.

ПРИОРИТЕТ 2. – Унапређење квалитета живота старих лица.

На територији општине Вршац по последњем попису старијих од 60 година је било 12.192 грађана, што је 22,40% од укупног броја становника општине. Посебан проблем на територији општине Вршац представљају сеоске средине које су остареле, број младих је све мањи и потреба за социјалном заштитом остарелих је све израженија а услуге су знатно мање развијене него у градској средини.

- Остарела популација је све више погођена сиромаштвом.
- Ниво материјалних давања за стара лица није адекватан.
- Честа је појава да потребе старих лица нису увек видљиве, стари људи своје потребе неретко потискују и скривају да не би оптеретили породицу, сроднике и заједницу.
- Мада услуге социјалне заштите остарелог становништва у Вршцу постоје, и даље има потреба за њиховим усавршавањем, развијањем и проширивањем.
- Остарело становништво руралног подручја недовољно је обухваћено услугама помоћи и неге у кући.
- Запажена је изолација остарелих лица и неадекватно провођење слободног времена.

ПРЕПОРУКЕ И СТРАТЕШКЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ

- Потребно је јачати активан однос свих актера социјалне заштите у циљу континуираног откривања старих лица којима је потребна помоћ и

подршка заједнице и друштвена интервенција за укључивање у систем социјалне заштите.

- Потребно је успостављати функционална партнерства и изградити локалну мрежу сарадње између институција-установа социјалне и здравствене заштите, локалних структура власти, месних заједница, чланова социјалних комисија, невладиних организација (и грађана) како би се постојећи систем заштите још унапредио.
- Орјентисати се на такве услуге које су креативан одговор локалне средине на потребе старих лица.
- Јачати комшијску помоћ и солидарност, подржавати акције које повезују потребе различитих генерација (стари и млади).
- Залагати се за повећање финансијских средстава из републичког, покрајинског и локалног буџета намењених за помоћ особама трећег животног доба.
- Очувати квалитет и повећати доступност ванинституционалних облика заштите старих и тиме спречавати непотребно домско збрињавање.

ПРИОРИТЕТНЕ КАТЕГОРИЈЕ ОСТАРЕЛОГ СТАНОВНИШТВА:

У оквиру целовите бриге о потребама остарелог становништва у општини Вршац, посебна пажња биће посвећена следећим категоријама:

- a. Хронично оболела остарела лица
- b. Остарела самачка домаћинства
- v. Стара лица без средстава за живот

ПРИОРИТЕТ 3. – Инклузија особа са инвалидитетом у локалној средини

У свету се сматра да у свакој популацији живи око десет процената ОСИ, али се због протеклих ратова рачуна да их је у Србији чак 12 одсто. То значи да скоро милион људи припада групи особа са инвалидитетом које свакодневно наилазе на предрасуде и неки облик дискриминације, због чега их често зову и – скривени људи.

Као основни проблеми на локалном нивоу када су у питању лица са инвалидитетом су следећа:

- Стопа сиромаштва је већа код ОСИ у односу на остало становништво, јер углавном живе од социјалних давања (стопа запослености је готово занемарива), те је ова категорија у Стратегији за смањење сиромаштва означена као категорија становништва која се налази на доњој граници сиромаштва.

- Само мали број ОСИ користи услуге дневних активности као подршку за живот у заједници. ОСИ се углавном ослањају на своје породице које се без адекватне подршке саме носе са проблемом свог члана, а кад то више нису у стању, смештају га у институцију.
- ОСИ су најчешће невидљиве и искључене, веома се тешко укључују у све области живота (образовање, запошљавање, друштвени живот). Ова искљученост условљена је делимично њиховим смањеним способностима, на основу којих не могу без посебне подршке да задовоље своје личне, социјалне и друге потребе, али и постојањем баријера које средина пред њих поставља (психичке и физичке баријере).
- Типично за ОСИ је да је спектар њихових потреба веома разуђен, и да залази у друге секторе (здравствени, образовни, културни, област запошљавања).

Кључни проблеми:

- Непостојање јединствене евиденције о реалном броју и врстама потреба ОСИ за које је потребна друштвена подршка.
- Сиромаштво ОСИ и њихових породица, висока незапосленост и недовољна социјална давања.
- Недовољан број алтернативних облика подршке ОСИ и њиховим породицама за живот у заједници.
- Неповезаност различитих сектора и одсуство сталне координације између образовних, здравствених, социјалних и других институција отежава адекватно и пуно задовољавање потреба ОСИ.
- Недостатак синхронизованих друштвених мера за смањење социјалне искључености, неинформисаност, пасивност ОСИ, као и срединске и архитектонске баријере отежавају приступачност и укључивање.
- баријере отежавају приступ и укључивање.

Препоруке и стратешке интервенције

- Развити јединствену базу података у циљу адекватног задовољавања броја и врсте услуга за ОСИ.
- Превенција институционализације кроз развијање постојећих и организовање нових модела подршке за живот у заједници (персонални асистенти, нега и помоћ у кући породицама ОСИ, становање уз подршку, дневни центри за ОСИ, привремено-повремени прихват, специјално хранитељство).
- Унапредити локалну мрежу сарадње свих давалаца услуга ОСИ.
- Превенција искључености и дискриминације, сензибилизација друштвене заједнице по питањима права и потреба ОСИ.

Мере за решавање наведене проблематике су:

1. Уклањање архитектонских баријера на јавним институцијама у општини – зграда Општине, Дом здравља, ЦСР, школе и др.;
2. превозног средства за особе са инвалидитетом, за превоз лица како Увођење социјалне услуге – персонални асистент, за социјалну и радну инклузију ментално очуваних лица са инвалидитетом;
3. Набавка специјалног у институције, тако и на друштвена и културна дешавања;
4. Финсирање корисничких организација како би могле да користе алтернативне облике финансирања ван општинског буџета;
5. Формирање фонда за помоћ у ванредним ситуацијама материјално угроженим породицама особа са инвалидитетом;
6. Формирање фонда за подстицај привредних субјеката за запошљавање особа са инвалидитетом у складу са телесним и менталним могућностима.

ПРИОРИТЕТ 4 Жртве насиља

Проблеми и дијагноза стања

- Евидентиран је пораст различитих врста насиља као и тренд смањења старосне границе починиоца (породично, међувршњачко, на спортским теренима, у школама и различитим институцијама) уз напомену да је далеко већи број регистрованих од нерегистрованих случајева
- Недостатак систематског евидентирања и праћења проблема насиља на нивоу општине
- Недостатак јасних процедура на релацији Центар за социјални рад - школа - Дом здравља - Полиција, у психо-социјалном збрињавању починиоца насиља и покретања правних поступака
- Недовољно ангажовање актера на породично-правној заштити жртава насиља и превенцији насиља.

Закључци

Јавност је значајно сензибилисана за проблем насиља, подршка заједнице у развијању програма подршке и помоћи жртвама је значајна. Постоји протокол и споразум о поступању свих локалних актера мобилног тима у општини Вршац (социјалне институције, здравство, правосуђе, полицијска станица, цивилни сектор) са циљем обезбеђења што боље ефикасности, успостављања процедура у поступању и међуинституционалној сарадњи и протоку информација. Још увек су присутне предрасуде и страх жртве да изађе из круга насиља.

Препоруке и стратешке интервенције

Постоје потребе за:

- Успостављање јединствене базе података починиоца и жртава насиља (посебно код младих) у општини Вршац ;
- Израда превентивних програма са циљем смањења насилничког понашања младих ;
- Неопходан је међусекторски приступ овој проблематици и интерактиван приступ у њиховој реализацији који постоји перманентно оснаживати;

- Јачањем свести о претњама које собом носи насилно понашање код младих ;
- Јачањем свести код младих да препознају насиље, пружање помоћи и подршке жртвама насиља као и починиоцима (због њихове ресоцијализације у циљу постизања личне промене у прихватању модела ненасилничког понашања) ;
- Утврђивање јасних граница и упутстава медијима на који начин треба да прате ову област социјалног живота са фокусирањем на текстове и електронске прилоге који ће фаворизовати примере успешног сузбијања насилничког понашања (без порука о неефикасности примене закона и надлежних институција) :

Специфични циљеви и специфични задаци

1. Унапређење програма превенције насиља међу децом и младима

До краја 2014. године израда Програма превенције за децу предшколског, школског и младе средњошколског узраста ће се реализовати у надлежним установама у партнерству ;

2. У наредном периоду наставити са континуираним медијским праћењем реализације ових програма као и свих догађаја везаних за проблем насиља код младих ;

3. Унапређење постојећих професионалних компетенција стручних кадрова који раде са жртвама насиља кроз систем размене података и препорука у успостављеној мрежи социјалних актера ;

4. До краја 2014. године развити програм оперативне размене информација релевантних за жртве и починиоце насиља ;

5. Развијање програма психо-социјалне помоћи жртвама насиља, посебно деци, женама, особама са инвалидитетом и старијим лицима ;

6. Развијање програма психо-социјалне помоћи починиоцима насиља/актерима насилничког понашања.

ПРИОРИТЕТ 5. – Инклузија интерно расељених и избеглих лица у локалну заједницу

На подручју општине Вршац по подацима Комесеријата за избегла лица од новембра 2013. године борави 252 избегла лица са активним статусом. Али по евиденцији Комесаријата од 1991. године регистрованих са статусом избеглих до данашњег дана било је око 4.200 лица. Највећи део је узео држављанство и сада су грађани општине Вршац. Мањи део избегличке популације се одселио у треће земље а најмањи број се вратио у земљу порекла. Евиденцију о повратку неможемо узети као валидне јер велики број је узео двојно држављанство и приказани повратак служи ради регулисања појединих права у земљама порекла. Број расељених лица у општини Вршац од новембра 2013. године је 610, и то углавном Ромске популације, који се изјашњавају као Египћани или Ашкалије, муслиманске вероисповести са израженим проблемом интеграције у локално окружење

ПРОБЛЕМИ НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ:

- Немање држављанства и неинформисаност
- Недостатак личне документације и нерешен статус
- Стамбени проблеми
- Незапосленост
- Немогућност коришћења надоканде за уништену имовину
- Правне препреке у земљи порекла
- Неразумевање локалне заједнице и отежана социјална интеграција

АКТИВНОСТИ ЗА РЕШАВАЊЕ НАВЕДЕНЕ ПРОБЛЕМАТИКЕ:

- Формирање канцеларије за бесплатну правну помоћ
- Ревидирање постојаћег и доношење новог ЛАП-а за избегла, ИРЛ –а и повратнике из реадмисије за општину Вршац.

ПРИОРИТЕТ 6. – Побољшање услова и квалитета живота Ромске популације

Проблеми и дијагноза стања

На територији општине Вршац по попису од 2011. године Ромска популација у укупном броју становника је заступљена са 1368 грађана, односно 2,52 %. Подаци се не могу узети као валидни из разлога што се поједини припадници Ромске популације изјашњавају као Срби или Румуни, Египћани или Ашкалије.

Они живе у два ромска насеља: Балата и Мали рит и у сеоским срединама, Уљма, Избиште, Ритишево, Велико Средиште, Гудурица али ова популација је стамбено интегрисана и на широком подручју општине.

Највећа препрека у социјализацији, интеграцији ромске популације су - предрасуде, општеприхваћени стил живота у којем нису заступљени стандарди живота као у сваком грађанском друштву (обавезно поседовање основних личних докумената, обавезно основно образовање и др.), висок степен заступљености нелегалног рада, културни обрасци понашања и сл.

Евиденција корисника/ца у Центру за социјални рад не препознаје кориснике као припаднике националних мањина, већ искључиво према стручној процени да ли се налазе у стању социјалне потребе, тако да не постоје подаци о броју ромских породица и појединаца који су остварили социјална права у ЦСР Вршац.

Закључци

Унапређење свакодневног живота и друштвеног положаја Рома мора поћи од процене шта је задати минимум који ромска популација тек треба да достигне – поседовање личних докумената, становање са комуналним стандардима и елементарном опремљеношћу стамбених јединица, редовни приходи кроз легално запошљавање, школовање деце, функционално описмењавање одраслих радно способних лица, редовна здравствена заштита и др.

Препоруке и стратешке интервенције

- Примена постојећих програма за описмењавање, школовање и обучавања за одређена занимања ;
- Коришћење постојеће мреже објеката основних школа на подручју општине Вршац у вечерњим сатима за функционално описмењавање одраслих и лица која су прерасла редовно основношколско образовање;
- Примена програма интеграције ромске деце у друштвени живот. Овај проблем је делимично решен законском обавезом уписивања предшколаца у "нулти разред", треба се фокусирати на испуњавање ове обавезе родитеља;
- Програме здравствене едукације и увођења у систем основне здравствене заштите (посебно деце, жена, старих). Посебно је важно стимулисати реализацију популационе политике која ће, посебно код млађих брачних парова, фаворизовати функционалне породице са не више од троје деце;
- Развијање свести о потреби образовања и запошљавања, посебно свести о равноправном положају жена у овој популацији, а што ће имати за веома важну последицу – смањење броја малолетничких бракова и већи степен контролисаног рађања.

Специфични циљеви и специфични задаци

Унапређење програма подршке у укључивање Рома/Ромкиња у прилагођене системе функционалног описмењавања и легалном запошљавању - Применити постојеће Програме запошљавања теже запошљивих групација којој припадају и Роми/Ромкиње.

- Наставити реализацију програма „Друга шанса“ у оквиру ОШ „Паја Јовановић“ Вршац намењеног лицима која желе да започну или наставе прекинуто школовање;
- До краја 2014. године формирати Тим за подршку у запошљавању ромске популације у општини Вршац (представник/ца НСЗ, НВО и ромски асистенти/асистенткиње);
- До јула 2015. Усвојити ЛАП општине Вршац за подршку Ромској популацији.
- До краја 2015. године направити инфо материјал који ће Ромима/Ромкињама у општини Вршац бити доступан преко ромских асистената/асистенткиња и НВО;
- Организовати едукације и информативне скупове на којима ће Ромима/Ромкињама бити доступне информације о свим елементима уласка у легалан свет рада ;
- Подршка кроз програме социјализације кроз социјалну едукацију и доступност информација од значаја за свакодневни живот – право на школовање, право на рад, принципи функционисања цивилног – грађанског друштва (права и обавезе појединца, основне функције институционалног система, постојање програма намењених ромској популацији);
- Програм евиденције постојећих ромских НВО - њихово умрежавање, стварање јединствене базе података, потреба, трансфер знања и искустава, сарадња и др.;
- Развијање превентивних програма фокусираних на предрасуде у односу на Роме/Ромкиње али и саме ромске популације у односу на цивилно друштво (усвајање правила живота у грађанском друштву које важи за све грађане/ке не само у општини Вршац).

До краја 2014. године формирати функционалну групу од 5 особа које ће се активно бавити заступањем потреба ромске популације у локалној заједници али и њиховим могућностима - Циљ заступања је постизање промене свести код појединаца о значају активног односа према сопственом животу кроз образовање и школовање, подизање мотивације да дају лични допринос изласка из сиромаштва, да сваки појединац има животну шансу да живи квалитетно.

ПРИОРИТЕТ 7. Породице палијативних и психијатријских болесника/ца и друге маргинализоване групе

Проблеми и дијагноза стања

До сада пракса социјалне заштите палијативне и психијатријске болеснике/це који су у хроничној и/или завршној фази своје болести није третирао као кориснике/це социјалне заштите али ни здравствена заштита није пронашла модел услуге помоћи и подршке која је од егзистенцијалног значаја за ову категорију грађана/ки и њихових породица. У складу са реформом социјалне заштите, отвара се простор да и ова лица остваре право да буду издвојена као посебна категорија која то и јесте имајући у виду сложеност и специфичност њихових проблема с једне, као и непостојење капацитета за хоспитализацију палијативних и психијатријских болесника/ца, с друге стране.

Закључци

Не постоји евиденција ове категорије корисника/ца о којима искључиво брине породица као ни лица која живе без породичног старања. До сада је „сива зона“ социјалне заштите остварила највећи обухват ових пацијената. Будући да се ради о дуготрајним и скупим услугама које у социјалној заштити не постоје, а у „сивој зони“ се реализују без икаквог надзора, па самим тим нису ни стандардизоване. Имајући у виду околности рестриктивног буџета, потребно је у овом контексту креирати социјалне услуге које ће бити и остварљиве.

Препоруке и стратешке интервенције

Развијати програме подршке који ће овим пацијентима/кињама, док медицински разлози као и објективни капацити породице то дозвољавају, продужити боравак у природном окружењу. У складу са тим, на располагању је примена модела услуга који је у другим системима социјалне заштите дао позитивна искуства. Реч је о примени принципа помоћи и самопомоћи где су главни актери породице које су прошле кроз искуство дуготрајне бриге за болесне чланове/це породица и НВО које имају искуство у организовању волонтерског рада.

Специфични циљеви и специфични задаци

- Унапређење социјалног и здравственог статуса палијативних и психијатријских пацијената/киња у општини Вршац кроз Програм пружања психо-социјалне помоћи и подршке појединцима и породицама ;
- До краја 2015. године у партнерству са Домом здравља и НВО направити базу података ових корисника/ца и њихових породица

- До краја 2014. године направити потенцијалну мрежу сарадника/ца који би од јануара 2015. године реализовали услуге за палијативне и психијатријске болеснике/це .

ПРИОРИТЕТ 8. Незапосленост

Запошљавање радно способних из категорије осетљивих група грађана треба да постане приоритетни пројекат, како општине Вршац, тако и целе државе. Проблем запошљавања ових категорија, уз посебан нагласак на запошљавање младих као осетљиве групе, сложен је проблем који се не може решити парцијалним програмима, већ захтева мултидисциплинарни приступ, боље речено истовремени ангажман свих надлежних министарстава, завода и служби. То је најозбиљнији и највећи, односно најизразитији, усудићемо се рећи, чак и катастрофалан проблем младе генерације - друштвени проблем који захтева најхитније решавање јер води отуђености и маргинализацији младих.

ЗАКЉУЧЦИ

- * Незапослено становништво Општине Вршац је у непрестаном порасту, што доводи до повећања броја породица које су у ризику од сиромаштва;
- * Ниво и обим материјалних давања за угрожене групације нису довољни и адекватни;
- * Становништво у руралним подручјима је недовољно обухваћено мерама и услугама социјалне заштите;
- * Недовољна информисаност становништва о правима и услугама у области социјалне заштите;
- * Недостатак ефикасног заједничког система институција и НВО у проналажењу и утврђивању лица у стању социјалне потребе.

ПРЕПОРУКЕ И СТРАТЕШКЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ

1. Обезбедити једнаку доступност услугама свим лицима у стању социјалне потребе, посебно водећи рачуна о невидљивим, скривеним категоријама сиромаштва у урбаним и руралним подручјима.
2. Осигурати већа материјална издвајања за потребе сиромашних, како са нивоа републике и локалне самоуправе, тако и кроз додатну сензибилизацију јавности за потребе сиромашних, као и кроз укључивање бизнис сектора и промовисање друштвено одговорног пословања и филантропије.
3. Јачати партнерства и сарадњу међу свим актерима социјалне заштите сиромашних у Вршцу, усмерену ка благовременом идентификовању потреба, решавању проблема и ублажавању сиромаштва.
4. Јачати институт волонтеризма у заједници и систем информисаности грађана о правима и могућностима друштвене подршке сиромашнима и незапосленима.

5. Наставити са улагањем, промоцијом и развојем Технолошког парка Вршац.
6. Постигати рад општинских фондова за:
  - Развој малих и средњих предузећа;
  - Развој села и пољопривреде;
  - Формирање фонда за помоћ социјално угрожених кроз принцип „Помоћи до самопомоћи“.

ПРИОРИТЕТ 9. Једнородитељске и породице са проблемима у функционисању

Проблеми и дијагноза стања

Последњих година је присутан тренд континуираног раста броја једнородитељских породица (услед пораста броја развода као и примарно једнородитељски формираних породица). Систем социјалне заштите ће у наредном периоду, применом у пракси новог Закона о социјалној заштити, први пут системски препознати и учинити видљивом ову категорију корисника/ца. Не постоји евиденција о броју једнородитељских породица.

Закључци

Социо-економски статус ових породица је у највећем броју низак, присутан је висок степен изолације и самоизолације као и невидљивости у широј заједници као посебно угрожена социјална категорија. Поред индивидуалне помоћи и подршке, потребно је креирати и низ системских решења која ће ову категорију довести у субвенционисани статус грађана/ки.

Препоруке и стратешке интервенције

1. Потребно је информисати ширу јавност о потреби подршке овим породицама, њиховом праву на избор – живот без партнера/ке и оправданости да се дефинишу као социјално осетљива категорија
2. Развијати програме подршке родитељима и деци из оваквих породица, међувршњачке солидарности
3. Обезбедити низ субвенција (попусти у плаћању комуналних трошкова, услуга превоза, школовању деце и др.) за ову категорију

Специфични циљеви и специфични задаци

1. Унапређење социјалног и економског статуса једнородитељских породица у општини Вршац.

Специфични задаци:

- До краја 2015. године развити бесплатан и доступан сервис теренских услуга у кућним условима за једнородитељске породице са децом ометеном у развоју, инвалидитетом и болесном децом а којима је неопходна помоћ у дневном функционисању ;

□ До краја 2015. године организовати Саветовалиште за једнородитељске породице кроз едукације и радионице као пут у развијање принципа помоћи и самопомоћи .

2. Развијање свести локалне заједнице о постојећим предрасудама, потребама и капацитетима једнородитељских породица у општини .

□ До краја 2015. године реализовати континуирању кампању у информисању грађана/ки и шире јавности о проблемима и потребама ових породица и њених чланова/ца;

□ До краја 2015. године формирати функционалну групу од 5 особа које ће се активно бавити заступањем потреба једнородитељских породица у локалној заједници али и њиховим могућностима .

Аранжмани за имплементацију

У одлуци о Буџету општине Вршац за 2015. годину издвојиће се потребна средства на основу акционих планова и финансијских капацитета за спровођење Стратешког плана развоја социјалне заштите у општини.

Финансирање социјалне заштите у 2015. години биће обезбеђено из опредељених буџетских средстава, уштедом, рационалним располагањем и преусмеравањем средстава из појединих постојећих буџетских ставки, као и очекиваним донаторским средствима, што ће подразумевати системски приступ у наручивању и финансирању услуга од локалне самоуправе у складу са Законом о локалној самоуправи и Законом о социјалној заштити.

Овим одељком се дефинишу начини наручивања, уговарања, финансирања и праћења реализације опредељених програма а на основу структуре акционих планова и прегледа извора финансирања Стратешког плана развоја социјалне политике.

Процес наручивања услуга чине међусобно повезане компоненте:

- Објављивање конкурса,
- Преговарања и уговарања,
- Управљања и администрирања уговора, односно реализација услуге и
- Праћења реализације,

Оваквим приступом обезбедиће се дугорочно, одрживо и транспарентно спровођење Стратегије социјалне политике и даље системско финансирање у области социјалне заштите.

Конкурс ће садржати елементе на основу којих се потенцијални пружаоци услуга (невладине организације, приватни и јавни сектор) позивају да поднесу предлоге пројеката о пружању услуга у складу са договореним пројектним задатком и спецификацијама услуге. Програми одређени за финансирање у акционим плановима ће у конкурсном материјалу бити подељени у три групе и то:

1. Конкурс за програме којима се финансира унапређење постојећих услуга и сервиса
2. Конкурс за пројекте специјализованих услуга које реализују познати актери
3. Отворени конкурс за све заинтересоване стране за пројекте и услуге у циљу реализације стратешког плана, које имају иновативни карактер и као средства за кофинансирање пројеката финансираних из других извора

Управљање у процесу имплементације Стратегије

У циљу успешне имплементације мера планираних Стратешким планом, планиране су следеће структурне јединице:

Тим за имплементацију стратегије – Трочлани тим за имплементацију стратегије, биће оперативан тим за праћење реализације мера и акција наведених у стратешком документу. Тим за имплементацију стратегије чине представници следећих институција:

- локална самоуправа
- социјална заштита
- републичка установа

Резултати рада Тима за имплементацију, кроз извештаје биће презентовани Председнику општине, члановима Савета за социјалну политику и Скупштини општине који ће својим одлукама обезбеђивати предуслове да се планиране активности реализују са усвојеним роковима.

Активности Тима за имплементацију обезбедиће:

- Подршку у процесу дефинисања програма
- Помоћ при јаснијем дефинисању циљева пројеката и усаглашавању са Стратешким планом и републичким документима
- Провера квалитета процене и помоћ при осигурању учешћа корисника
- Помоћ при модификацији, развоју партнерстава, дефинисању учинака и резултата пројекта
- Прикупљање и дистрибуирање информација о изворима средстава за примену стратегије од Републичких институција, Помоћ при планирању за учешће метода мониторинга и евалуације

Административно – техничку подршку Тиму за имплементацију пружаће Одељење друштвених делатности, која ће уједно бити и подршка раду Савета за социјалну политику, као и другим структурним јединицама у процесу мониторинга и евалуације.

Комисија за избор пројеката, врши селекцију пројеката за финансирање, према унапред утврђеним критеријумима, и предлаже Општинском Одбору пројекте или допуне и модификацију на пројектима, који су изабрани за финансирање. Пројекти су одабрани када се предлог Комисије усвоји од стране Општинског Одбора за социјалну политику, у складу са Правилником о раду

Одбора. Комисију за селекцију пројеката чине 5 представника следећих институција:

- 1 представник локалне самоуправе
- 1 представник институција социјалне заштите
- 2 представника цивилног сектора
- 1 представник кластерске општине

а именује их Општински Одбор за социјалну политику уз сагласност председника општине.

Општински одбор за социјалну политику доноси документа којима се прописује:

- Начин расписивања тендера
- Конкурсна документација
- Одобравање програма и пројеката и додела средстава
- Извештавање скупштини општине

Финансирање рада ових тела биће саставни део годишњих акционих планова и дефинисани у задатим пројектним формама.

Праћење и евалуација

Процес мониторинга и евалуације, представљају

Тим за мониторинг – прати реализацију пројеката који су конкурсно изабрани и финансирају се из општинских средстава. Тим за мониторинг чине три представника, следеће структуре :

- локална самоуправа, стручни сарадник буџета (финансијски мониторинг)
- представник локалне самоуправе, стручни сарадник који се бави социјалним питањима
- представник центра за социјални рад

Процедура мониторинга, као и структура извештаја биће утврђени од стране Општинског одбора за социјалну политику. Тим за мониторинг своје извештаје, на месечном нивоу доставља Председнику општине, Одљењу за буџет и Општинском савету за социјалну заштиту.

Тим за евалуацију - прати и оцењује активности и резултате пројеката у реализацији и извештава тромесечно Општински одбор за социјалну политику.

Тим за евалуацију чини 5 представника следеће структуре:

1. Представник локалне самоуправе
2. Представник Комисије за одабир пројеката
3. Представник Тима за мониторинг

4. Стручно лице из институције, која се бави пројектном тематиком на локалном нивоу
5. Стручно лице из кластерских, суседних општина која се бави пројектном тематиком

Извештај Тима за евалуацију, достављају се председнику општине и Општинском одбору за социјалу политику и представља основни материјал на основу кога ће се формулисати захтеви за следећи тендер, као и основни документ на основу кога ће се радити ревизија стратешких докумената, јер ће дати процену делотворности свих мера које су финасиране као и утицај на локалну средину.

Јавна расправа

Процес јавне расправе има за циљ да поспеши дијалог најширег обима у локалној средини, и да буде финална фаза широког консултативног процеса израде локалне стратегије. Јавна расправа представља механизам, који омогућава најширем кругу грађанства да утиче на будуће мере које ће спроводити локална самоуправа.

Процес подразумева јавно представљање општинских приоритета из области социјалне политике, као и мера за њихово решавање, кроз све расположиве медије на локалном нивоу :

Телевизијски канали: три локалне тв станице (тв «Лав», тв «Ин 2 октобар»),

једна регионлна (тв «Банат»):

- Радио станица : «Радио Вршац»;
- Новине: «Вршачка Кула» и «Вршачке Вести» које излазе једном недељно;
- Портал општине Вршац.

Поред промотивних активности јавна расправа, неопходно је да садржи и механизам којим грађани могу да доставе своје коментаре, допуне или измене.

Интегрални текст Стратешког плана, био је изложен на огласној табли Општине, а грађани су могли у периоду од 15 дана да доставе своје коментаре Одељењу друштвених делатности.

Након јавне расправе, Одбор за социјалну политику разматра пристигле коментаре, допуне или измене, и одлучује да ли ће бити измена у Стратегији или је потребно додатно објаснити поједина питања грађанима.

АКЦИОНИ ПЛАН ЗА ПЕРИОД 2014.-2020.

Стратешки циљ 1. Развој локалних капацитета

Стратешки циљ	Приоритети	Оперативни циљеви	Активности	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
ПОМОЋ СОЦИЈАЛНО УГРОЖЕНИМ КАТЕГОРИЈАМА СТАНОВНИШТВА КРОЗ РАЗВОЈ НОВИХ УСЛУГА НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ	Унапређење квалитета живота становника у стању социјалне потребе	Израда и спровођење плана уштеде општинског буџета за обезбеђивање 10% недостајућих средстава, на годишњем нивоу за имплементацију стратегије	1.Анализа буџетских ставки на којима може да се изврши уштеда од стране стручне консултанске фирме 2. Тендерска подела средстава НВО сектор према регионалним приоритетима, како се програми не би дуплирали	*	*	*	*	*	*	
		Увођење партиципације за кориснике социјалних услуга 20 %	Увођење правилника и критеријума за партиципирање услуга, за услуге које су новоформиране (Саветовалишта...) за кориснике који нису социјално угрожени			*	*	*	*	*
			Примена постојећег првилника о партиципацији у оквиру службе-Помоћ у кући	*	*	*	*	*	*	*
			Услужне делатности ЦСР, путем наплате таксе, издавање уверења за кориснике који нису социјало угрожени	*	*	*	*	*	*	*
		Ефикасније искоришћавање постојећих алтернативних извора финасирања у циљу обезбеђивања 70 % недостајућих средстава на	Формирање тима за израду пројеката при ЦСР, и аплицирање на тендере према унапред дефинисаном плану	*	*	*	*	*	*	*
Организовање јавних радова у оквиру постојећих послова на територији општине Вршац (Брање грождја, пољопривредни радови) за радно способна а социјално угрожена лица	*		*	*	*	*	*	*		

		годишњем нивоу за имплементацију стратегије.	Организовање донаторске конференције, за донаторе и успешне привреднике, за поједине категорије корисника.	*	*	*	*	*	*
			Економска форма производа појединих циљних група - стари, особе са инвалидитетом.	*	*	*	*	*	*
	Унапређење знања и вештина запослених у институцијама и организацијама које се баве планирањем и спровођењем социјалних услуга	Обезбеђивање додатних знања и вештина за 30 стручних сарадника Општине, ЦСР и Црвеног крста	Израда плана едукације стручног кадра за текућу годину.	*	*	*	*		*
			Организовање обуке за 25 лица из свих институција на локалном нивоу за писање пројеката.	*					
			Организовање обуке из мониторинга и евалуације за 30 лица из свих институција и организација (и корисници буџета и даваоци буџета).	*					
			Обука за писање пројеката за чланове Пројектног тима формираног при ЦСР	*					
		Унапређење сарадње и размене информација између локалних институција и организација	Израда протокола о сарадњи (улоге и обавеза) локалних институција и организација	*					
			Израда међусекторских пројеката за аплицирање код покрајинских и републичких органа власти	*	*	*	*	*	*
			Израда јединствене локалне базе података за кориснике социјалне заштите и социјалних услуга		*	*	*		*
	Унапређење информисаности грађана и њихово активно укључивање у планирање и спровођење	Унапређење информисаности грађана и развој механизма за двосмерну комуникацију	Израда инфо пулта у ЦСР за информисање грађана о постојећим социјалним услугама и механизмима за остваривање истих	*					
			Израда информатора о постојећим услугама и пружаоцима услуга за све грађане	*	*	*	*	*	*

	социјалне политике на локалу		Формирање информативних пунктова у великим селима општине - Уљма, Гудурица и Куштиљ	*					
			Ревидирање свеобухватне локалне Комуникационе стратегије		*				
		Подршка НВО сектору на територији општине и развој партнерства у раду са институцијама	Формирање форума НВО организација општине Вршац	*					
			Формирање Општинског волонтерског центра	*					

АКЦИОНИ ПЛАН ЗА ПЕРИОД 2014 - 2020.
Стратешки циљ 2. Развој међуопштинских услуга

Стратешки циљ	Приоритети	Оперативни циљеви	Активности	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
РАЗВОЈ МЕЂУОПШТИНСКИХ СОЦИЈАЛНИХ УСЛУГА У ЦИЉУ ПОБОЉШАЊА НИВОА И КВАЛИТЕТА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ ВРШЦА И СУСЕДНИХ ОПШТИНА – ПЛАНДИШТЕ, БЕЛА ЦРКВА И АЛИБУНАР	Планско бављење социјалном политиком на међуопштинском нивоу	Идентификација потреба на међуопштинском нивоу	Формирање међуопштинског тела за планирање и спровођење социјалне политике на нивоу регије.	*						
			Формирање међуопштинског тела за планирање и спровођење социјалне политике на нивоу регије.	*						
			Израда међуопштинске Стратегије социјалне заштите.	*						
			Израда међуопштинске комуникационе стратегије.		*					
	Развој међуопштинских социјалних услуга	Унапређење система социјалних услуга за помоћ лицима жртвама насиља	Формирање СОС телефона.	*						
			Међуопштинска сарадња мобилних тимова за рад на терену - социјални радник, полицајац, судија.	*	*	*	*	*	*	
			Кординациони састанци Породичног Саветовалишта.	*	*	*	*	*	*	
		Формирање система социјалних услуга за помоћ одраслим и старим лицима	Ванпородичан смештај старих и одраслих лица (у хранитељске породице).	*	*	*	*	*	*	
			Развој туризма трећег доба.		*	*	*	*	*	
		Унапређење знања и вештина актера на нивоу регије за пружање социјалних услуга	Формирање међуопштинског едукационог центра за социјалну услугу - ванпородични смештај одраслих лица.		*					
			Формирање међуопштинског едукационог центра за социјалну услугу - Помоћ у кући .		*					

АКЦИОНИ ПЛАН ЗА ПЕРИОД 2014 - 2020.

Стратешки циљ 3. Општинске услуге

Стратешки циљ	Приоритети	Оперативни циљеви	Активности	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
ПОМОЋ СОЦИЈАЛНО УГРОЖЕНИМ КАТЕГОРИЈАМА СТАНОВНИШТВА КРОЗ РАЗВОЈ НОВИХ СОЦИЈАЛНИХ УСЛУГА НА ОПШТИНСКОМ НИВОУ	Унапређење квалитета живота старих лица	Проширење броја корисника социјале услуге Помоћ у кући	Финансирање постојеће социјалне услуге Помоћ у кући за 30 старачких породица	*	*	*	*	*	*	
			Проширење постојеће службе - Помоћ у кући са 8 на 12 неговатељица за рад у селима општине			*				
		Повећање броја корисника социјалне услуге Клуб за старе за 40%	Реновирање Клуба за стара лица у Гудурици, Избишту, Шушари		*	*	*	*	*	*
			Увођење три нове активности у рад Клуба за стара лица „Чокот“ - музејска поставка, туризам и обуке из самоорганизовања			*	*	*	*	
			Формирање клуба за остарела лица у селу Уљма		*					
		Формирање нових социјалних услуга за стара лица	Дневни центар за стара лица у оквиру Геронтолошког центра Вршац	*	*	*	*	*	*	
			Финансирање 15 старих лица у хранитељским породицама	*	*	*	*	*	*	
		Материјална помоћ за 50 материјално угрожених породица	Опремање старих лица за смештај у установе социјалне заштите	*	*	*	*	*	*	
			Хитна давања у здравствене и социјалне сврхе	*	*	*	*	*	*	

	Инклузија особа са инвалидитетом	Повећање запослености особа са инвалидитетом за 20%	Формирање и пружање услуге службе персонални асистент	*	*	*	*	*	*	
			Финансирање корисничких инвалидских организација	*	*	*	*	*	*	
			Формирање фонда за стимулацију фирмама које запошљавају особе са посебним потребама		*	*	*	*	*	
		Обезбеђивање доступности за већ постојеће социјалне услуге на локалном нивоу	Уклањање физичких баријера на зградама Општине, Центра за социјални рад, Дома здравља	*	*					
			Уклањање физичких баријера на зградама културе и образовања	*	*					
			Набавка специјализованог возила за инвалидна лица ради задовољавања социјални, здравствених и културних потреба	*						
		Помоћ материјално угроженим особама са инвалидитетом	Финансирање корисничких инвалидских организација	*	*	*	*	*	*	
			Директна материјална и финансијска помоћ	*	*	*	*	*	*	
		Побољшање положаја жена на локалном нивоу	Дефинисање стимулативних мера за повећање наталитета	Формирање општинског фонда за помоћ женама које имају 3 и 4 дете	*	*	*	*	*	*
			Формирање механизма за континуирано и системско информисање жена о сопственим правима	Израда информатора о здравственој превенцији жена	*	*	*	*	*	*
	Израда информатора о социјалним правима			*	*	*	*	*	*	
	Оснивање Одбора за права жена			*	*	*	*	*	*	

	Побољшање услова и квалитета живота деце и младих	Обезбеђивање механизма за помоћ и прихват за 50% деце која изађу из система социјалне заштите	Одржавање стана за прихват и помоћ деци без родитељског стања која изађу из система социјалне заштите	*	*	*	*	*	*
		Смањење броја деце која улазе у систем социјалне заштите	Формирање и реализација едукативних превентивних програма за 12 основних и 4 средње школе	*	*	*	*	*	*
		Повећање броја хранитељских породица за 40%	Медијске активности у циљу промоције хранитељства	*	*	*	*	*	*
			Повећање финансијске помоћи деци при одласку у хранитељске породице		*				
		Помоћ материјално угроженим породицама са децом	Директна материјална и финансијска помоћ	*	*	*	*	*	*
	Побољшање услова и квалитета Ромске популације	Повећање броја ромске деце која уписују основну школу за 50 % у наредних 5 година	Финасирање активности Ромског вртића		*	*	*	*	*
		Повећање броја деце ромске популације која завршава средњу школу за 25%	Рад младих волонтера за помоћ у учењу за 25 ромске средњошколске и основношколске деце		*	*	*	*	*
			Дневни боравак за Ромску и социјално угрожену децу		*	*	*	*	*
		Обезбеђивање личне документације	Формирање канцеларије за бесплатну правну помоћ	*	*	*	*	*	*
		Адекватно информисање Ромске популације о постојећим правима	Штампање информатора на Ромском језику						

		Помоћ материјално угроженим Ромским породицама	Директна материјална и финансијска помоћ	*						
Инклузија интерно расељених и избеглих у локалну заједницу		Обезбеђивање личне документације	Формирање канцеларије за бесплатну правну помоћ	*	*	*	*	*	*	*
	Помоћ при запошљавању		Формирање фонда за подстицај самозапошљавања		*	*	*	*	*	*
			Израда информатора о посебним програмима НСЗ за помоћ при запошљавању		*	*	*	*	*	*
Породице палитивних и психијатријских болесника и других маргинализованих група		Унапређење социјалног и здравственог статуса болесника	Успостављање сарадње дома здравља и НВО	*						
	Програми подршке		Јединствена база података	*						
			Рад волонтера, НВО и корисника на принципу помоћи до самопомоћи		*					
Незапослени		Повећати сензибилитет локалне заједнице	Обезбеђивање средстава са локалног нивоа, покрајине, републике, укључивање бизнис сектора, промоција друштвено одговорног пословања и филантропије.	*	*	*	*	*	*	*
	Поспешити запошљавање		Формирање фонда за подстицај самозапошљавања		*	*	*	*	*	*
			Израда информатора о посебним програмима НСЗ за помоћ при запошљавању		*	*	*	*	*	*
Једнородитељске породице		Подстицати активнији однос	Оснивање удружења родитеља и деце	*						
	Развити програме подршке родитељима и деци		Саветодавно терапијски рад	*	*	*	*	*	*	*
			Обезбеђивање средстава за низ субвенција овим породицама		*	*	*	*	*	*